

Innst. S. nr. 320

(2007–2008)

**Innstilling til Stortinget
frå næringskomiteen**

St.prp. nr. 69 (2007–2008)

**Innstilling frå næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2008 –
endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m.**

Innhold

		Side			Side
1.	Samandrag	5	2.	Merknader frå komiteen	16
1.1	Grunnlaget for jordbruks- forhandlingane i 2008	5	2.1	Innleiing	16
1.2	Gjennomføring av forhandlingane	6	2.1.1	Hovudtrekk i avtala	20
1.3	Utviklinga i jordbruket	6	2.1.2	Viktige politikkområde	23
1.3.1	Inntekstutvikling for jordbruket	6	2.1.3	Mjølkk	27
1.3.2	Kostnadsutvikling	7	2.1.4	Lausdrift	29
1.3.3	Arealutvikling og utvikling i sysseletting i jordbruket	7	2.1.5	Skog	30
1.3.4	Strukturutvikling	7	2.1.6	Miljø	30
1.3.5	Produksjons- og marknadsutvikling	7	2.1.7	Økologisk	30
1.3.6	Overføringane til jordbruket	7	2.1.8	Egg og fjørfe	31
1.3.7	Nærings- og bygdeutvikling	8	2.1.9	Foredling og omsetjing	32
1.3.8	Miljø	8	2.1.10	Importvernet og internasjonale forhold	33
1.3.9	Økologisk produksjon og forbruk	8	2.1.11	Andre politikkområde	33
1.4	Foredling og omsetjing	9	3.	Forslag frå mindretal	34
1.4.1	Utviklinga i internasjonale matvaremarknader	9	4.	Tilråding frå komiteen	35
1.4.2	Industri og konkurranseforhold	9	Vedlegg		
1.4.3	Matpolitikken	9	1	Brev fra næringskomiteen til Landbruks- og matdepartementet, datert 11. juni 2008	37
1.5	Importvernet og internasjonale forhold	10	2	Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. juni 2008	37
1.5.1	WTO	10	3	Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. juni 2008	40
1.5.2	MUL-import	10	4	Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. juni 2008	41
1.5.3	Forholdet til EU/EUs landbruks- politikk	11	5	Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 13. juni 2008	42
1.6	Hovudtrekk i avtalen	11	6	Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 13. juni 2008	43
1.6.1	Innleiing	11			
1.6.2	Hovudprofil	11			
1.6.3	Ramma	12			
1.6.4	Fordeling på priser og tiltak	13			
1.6.5	Prioriterer grasbasert husdyrhold – distrikts- og strukturprofil	13			
1.6.6	Næringsutvikling og Landbrukets utviklingsfond	14			
1.6.7	Miljø og klimatiltak	14			
1.6.8	Økologisk landbruk	14			
1.7	Omdisponeringar i budsjett 2008 og forslag til budsjett 2009 for kap. 1150 og kap. 4150	14			
1.7.1	Overførte beløp fra 2007 og omdisponering av løyvingane i 2008	14			
1.7.2	Budsjett 2009	15			
1.8	Hold av storfe, utsetjing av krav om lausdrift	15			
1.8.1	Departementet sine vurderingar	15			

Innst. S. nr. 320

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget frå næringskomiteen

St.prp. nr. 69 (2007–2008)

Innstilling frå næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2008 – endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m.

Til Stortinget

1. SAMANDRAG

1.1 Grunnlaget for jordbruksforhandlingane i 2008

Jordbruksforhandlingene i 2008 omfatter bevilgninger over statsbudsjettet for kalenderåret 2009 og omdisponeringer innenfor rammen for 2008. Videre er det forhandlet om målpriser for perioden 1. juli 2008–30. juni 2009.

St.meld. nr. 19 (1999–2000) om norsk landbruk og matproduksjon ble behandlet i Stortinget 9. mai 2000. I Innst. S. nr. 167 slutter flertallet i næringskomiteen seg til hovedpunktene i meldingen. Det legges til grunn at jordbruksoppgjøret skal baseres på de mål og retningslinjer som er trukket opp for landbrukspolitikken gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999–2000). Meldingen legger vekt på landbrukets samlede bidrag til samfunnsnytte på kort og lang sikt. Det er lagt vekt på en helhetlig politikk som omfatter hele verdikjeden og betydningen av økt forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikken.

Ved behandlingen av jordbruksoppgjøret i 2006 (Innst. S. nr. 236 (2005–2006)), uttalte et flertall bestående av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

"Dette flertallet imøteser det videre arbeidet med tiltak for å nå målene i regjeringserklæringen. Dette flertallet vil peke på at årets oppgjør er starten på en kursendring i landbrukspolitikken. Årets oppgjør må

ses i sammenheng med behandlingen av innretningen på kommende års jordbruksoppgjør."

Flertallet i komiteen, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, uttalte at de:

"legg stor vekt på å ha ein matproduksjon som tek omsyn til matsikkerhet, lokale tradisjonar og naturgrunnlaget. For å sikre nasjonal matsikkerheit er det viktig å halde oppe evnen til matproduksjon i norsk jordbruk. Vidare er eit aktivt landbruk i alle delar av landet eit viktig virkemiddel for å oppretthalde hovudtrekka i det busetnadsmønster vi har i dag. Fleirtalet vil leggje til rette for ein variert bruksstruktur som både tek omsyn til tradisjonelle familiebruk og gir høve til ulike formar for samarbeid. Saman med eit aktivt jordbruk, vil fleirtalet leggje til rette for ein livskraftig næringsmiddelindustri."

Ved behandlingen av jordbruksoppgjøret i 2007 (Innst. S. nr. 285 (2006–2007)), uttalte et flertall i næringskomiteen, alle med unntak av medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre:

"... konstaterer at partane i den framforhandla avtala var samde om at jordbruket skal ha ei nivåheving i inntektene, ut over lik prosentvis vekst, på 475 mill. kroner. Samla ramme på 975 mill. kroner legg til rette for ei inntektsauke på om lag 10 pst. eller vel 17 000 kroner per årsverk, frå 2007 før oppgjøret til 2008, når verdien av auka nytting av jordbruksfrådraget er inkludert.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil streke under at ei slik inntektsauke er ei oppfølging av Soria Moria-erklæringa, der det mellom anna heiter: "Regjeringa vil sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper." Dette fleirtalet er samd i dette."

Norsk økonomi er inne i en sterk høykonjunktur. Aktiviteten i fastlandsøkonomien har økt med nærmere 5 pst. pr. år i gjennomsnitt de fire siste årene.

Den vedvarende, sterke veksten reflekteres nå i svært høy kapasitetsutnytting og et stramt arbeidsmarked.

Det stramme arbeidsmarkedet har gitt seg utslag i en klart tiltakende lønnsvekst og kostnadsvekst. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) anslår veksten i gjennomsnittlig årslønn i Norge til 5,4 pst. i 2007, opp fra 4,1 pst. i 2006. Årets inntektsoppgjør er et hovedoppgjør. Så langt er det oppnådd enighet mellom både NHO og LO/YS og mellom HSH og LO/YS om en ramme med anslått årslønnsvekst på 5,6 pst. i 2008.

Også den underliggende prisstigningen ser ut til å ha økt. For å holde prisveksten nær inflasjonsmålet over tid har Norges Bank siden sommeren 2005 gradvis satt styringsrenten opp med til sammen 3 3/4 prosentpoeng, til 5 1/2 pst. Usikkerhet i de internasjonale finansmarkedene har bidratt til at norske penge-markedsrenter og bankenes innskudds- og utlånsrenter har økt mer enn Norges Banks styringsrente de siste månedene. Flere banker har varslet ytterligere renteøkninger framover.

1.2 Gjennomføring av forhandlingane

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag varslet i brev av 18. april 2008 og 23. april 2008 at organisasjonene ville sende en eventuell framforhandlet avtale på uravstemning i sine organisasjoner. Landbruks- og matdepartementet orienterte i brev datert 28. april 2008 Stortingets presidentskap om varselet og at organisasjonene måtte gis den nødvendige tid til gjennomføring av uravstemningen før proposisjonen om oppgjøret kunne fremmes.

Jordbrukets forhandlingsutvalg la den 25. april 2008 fram krav med en ramme på 3,3 mrd. kroner. Kravet innebar målprisøkninger tilsvarende 1 825 mill. kroner med virkning fra 1. juli 2008 og økte bevilgninger til gjennomføring av jordbruksavtalen på 1 475 mill. kroner netto, herav 42 mill. kroner i økte inntekter på kap. 4150.

Ifølge Jordbrukets forhandlingsutvalg skulle kravet gi grunnlag for økte inntektsmuligheter i jordbruket på 46 000 kroner pr. årsverk etter at kostnadene var dekket inn og anslått verdi av økt utnyttelse av jordbruksfradraget var regnet inn.

Statens tilbud ble lagt fram 9. mai 2008. Tilbudet hadde en ramme på 1 600 mill. kroner. Rammen var finansiert med 1 255 mill. kroner i økte målpriser, hvorav 870 mill. kroner med virkning fra 1. juli 2008 og 385 mill. kroner fra 1. januar 2009, samt 300 mill. kroner i netto bevilgningsøkning til gjennomføring av jordbruksavtalen og 45 mill. kroner i overførte midler fra 2007. I tillegg ble det, utenfor rammen, tilbudt å utbetale 800 kroner pr. foretak høsten 2008, med grunnlag i innsparinger ved gjeldende satser for 2008.

Samlet, inkl. verdien av jordbruksfradraget, ga rammen grunnlag for en inntektsvekst på 13 1/2 pst. (eller om lag 25 500 kroner pr. årsverk) i 2009, i forhold til 2008, før oppgjør. Deler av rammen i tilbudet fikk inntektseffekt allerede i 2008.

I møte mellom lederne 9. mai 2008 meldte Jordbrukets forhandlingsutvalg at tilbudet ga grunnlag for videre forhandlinger. I forhandlingsmøte 16. mai 2008 inngikk Statens og Jordbrukets forhandlingsutvalg ny jordbruksavtale og avsluttet arbeidet med sluttprotokoll. Sluttprotokoll fra forhandlingene følger proposisjonen som vedlegg 1.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i brev av 3. juni 2008 meddelt at styrene i organisasjonene har godkjent avtalen etter at et flertall har stemt ja i uravstemningen i begge organisasjonene.

1.3 Utviklinga i jordbruket

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har som hovedoppgave å legge fram og bearbeide grunnlagsmaterialet for jordbruksoppgjøret. Materialet består av følgende tre rapporter:

- Totalkalkylen for jordbruket: Jordbrukets totalregnskap og budsjett.
- Referansebruksberegninger for jordbruket
- Resultatkontrollen for gjennomføringen av landbrukspolitikken: her rapporteres det om utviklingen innenfor sentrale områder.

Publikasjonene er sendt Stortinget, som ikke trykt vedlegg til proposisjonen.

1.3.1 Inntekstutvikling for jordbruket

Inntekstutviklingen for jordbruket vurderes med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen. Den omfatter inntekter fra tradisjonelt jord- og hagebruk, og inkluderer strukturendringer. For jordbrukere som selvstendig næringsdrivende er det mange forhold, også utenfor forhandlingene, som påvirker inntektene det enkelte år. Årets materiale viser betydelig vekst i hjemmemarkedet, som har gitt grunnlag for produksjonsøkning og økning i brutto inntekter. Samtidig er kostnadsveksten, spesielt i budsjettet for 2008, større enn på mange år, og delvis drevet av utviklingen internasjonalt.

Fjorårets avtale skulle, iht. protokollen, legge til rette for en inntektsvekst i 2008 på om lag 10 pst. eller vel 17 000 kroner, i forhold til 2007 før oppgjør. Budsjettnemnda ble bedt om å beregne utslaget på året 2007 av fjorårets avtale. Korrigert for dette viser årets Totalkalkyle, en vekst fra 2007 til 2008, på 7 300 kroner pr. årsverk. Samtidig ble 2007 bedre enn forutsatt i fjor, bl.a. som følge av bedret markedsbalanse. Årsaken til klart svakere prognose for 2008

enn forutsatt i fjor er uforutsett stor kostnadsvekst, over 7 pst. Det skyldes i stor grad utviklingen internasjonalt, med sterk prisøkning som gir jordbruket økte produksjonskostnader, bl.a. på kraftfôr, gjødsel og olje-/oljerelaterte produkter.

Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med i Totalkalkylen. Totalkalkylens normaliserte regnskap gir derfor ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede næringsinntekter.

Gjennomsnittlig var inntektsvekst for alle referansebruk grovt regnet på i underkant av 20 pst. i 2007. For 2008 viser beregningene en inntektsreduksjon på i underkant av 2 pst. i gjennomsnitt, som følge av betydelig kostnadsvekst. Som tidligere år, er inntekstnivået lavest pr. årsverk for referansebrukene med sau og ammeku.

1.3.2 Kostnadsutvikling

For budsjettåret 2008 budsjetterer Budsjettnemnda med en prisøkning på handelsgjødsel på knapt 15 pst. grunnet sterk etterspørselsøkning internasjonalt. I 2008 budsjetterer Budsjettnemnda også med sterk vekst i energi- og oljerelaterte produkter.

Kostnadsendringene inkluderer både volum- og prisendringer. Budsjettnemndas tall viser en volumøkning for ikke-varige kostnader fra 2006 til 2008 på 0,6 pst., mens prisøkningen er beregnet til 8,2 pst. Kraftfôrvolumet øker med 4,3 pst., jf. produksjonsøkning for husdyrprodukter. Prisøkningen i perioden er beregnet til 6,5 pst.

For de faste kostnadene regner Budsjettnemnda med sterk økning både i 2007 og 2008. Bruttoinvesteringene i nominelle verdier har økt med om lag 85 pst. siden 2000. Det gir en volumvekst på nesten 45 pst. Inngåtte leasingkontrakter, ekskl. rentene, er da inkludert. Samtidig øker både gjeldsmassen og normalisert realrente.

1.3.3 Arealutvikling og utvikling i sysselsetting i jordbruket

I perioden 1989–1999 økte jordbruksarealet med 4,4 pst. Denne utviklingen har nå flatet ut, og i perioden 1999–2007 er det estimert en reduksjon i totalt jordbruksareal på 1/2 pst.

Det anslås videre en reduksjon i antall årsverk fra 2006 til 2007 på 3,3 pst., fra 2007 til 2008 på 3,1 pst., og fra 2008 til 2009 på om lag 2,9 pst.

1.3.4 Strukturutvikling

I perioden 1989 til 2007 har totalt antall jordbruksbedrifter gått ned med 50 pst. (fra 99 400 til 49 786). Siden 1999 har en stadig større andel av de jordbruksbedriftene som går ut av drift hatt mer enn 200 dekar jord. Gjennomsnittlig antall dekar pr. jord-

bruksbedrift har økt fra 100 dekar i 1989 til 208 dekar i 2007. Arealet på jordbruksbedrifter som går ut av drift overtas i hovedsak av andre jordbruksbedrifter enten ved salg, men særlig ved leie. Leid areal er mer enn fordoblet siden 1979 og utgjorde i 2007 i overkant av 4 mill. dekar, tilsvarende 39 pst. av totalt jordbruksareal.

I 2007 var det 13 670 jordbruksbedrifter med melkeproduksjon, når samdrifter regnes som én bedrift. Dette innebærer en reduksjon i antall bedrifter med melkeproduksjon på 40 pst. i perioden 1999 til 2007. Gjennomsnittlig antall melkekyr pr. melkebruk økte fra 14 i 1999 til 18,5 i 2007.

Antallet samdrifter med melkeproduksjon er økende. Pr. 1. januar 2008 var det registrert 1 935 samdrifter. Det innebærer at 28 pst. av alle foretak med melkeproduksjon er i samdrift. Dette tilsvarer en fordobling av antallet samdrifter siden 2002. Majoriteten av samdriftene består av 2 eiendommer.

De senere år har det vært en vesentlig strukturendring i alle produksjoner. Antall dekar pr. bruk i kornproduksjon økte fra 153 dekar til 210 dekar fra 1999 til 2007. I samme periode økte gjennomsnittbesetningen i saueholdet fra 42 til 56 sauer pr. bruk. Antallet verpehøner pr. bruk økte fra 780 til 1 850 fra 1999 til 2007, mens gjennomsnittlig besetningsstørrelse for jordbruksbedrifter med purker har økt med 110 pst., fra 26,5 til 55,8 purker pr. bedrift i samme periode.

Den relative fordelingen av antall jordbruksbedrifter med ulike produksjoner har holdt seg forholdsvis stabil mellom regioner siden 1989.

1.3.5 Produksjons- og marknadutvikling

Siden 1980 har produksjonen av de fleste jordbruksvarer i Norge holdt seg forholdsvis stabil eller vært noe økende. Fra 2006 til 2008 regner Budsjettnemnda med en produksjonsøkning i jordbruket på 3,3 pst. For storfe og sau er det nå ikke ubetydelig underdekning med norsk produksjon.

Etterspørselsvekst gjør at målprisene nå tas ut på alle produkter, med enkelte unntak i grøntsektoren. Råvaremarkedet vokser og bidrar til at omsetningsavgiftene er lave. Budsjettnemnda regner med at produsentprisene på planteprodukter vil øke med 5,9 pst. fra 2006 til 2008. For husdyrprodukter er veksten beregnet til 8,6 pst. I 2006 var det et betydelig pristap på grunn av markedsoverskudd i svineholdet. Dette var vesentlig redusert i 2007.

1.3.6 Overføringane til jordbruket

Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene. OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto

inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen (skjermingsstøtte), dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosentsen har endret seg lite de siste ti årene og var for 2006 på 65 pst. PSE-prosentsen i gjennomsnitt for OECD var 27 pst. i 2006.

1.3.7 Nærings- og bygdeutvikling

Landbruks- og matdepartementet har en rekke virkemidler finansiert over jordbruksavtalen som skal bidra til næringsutvikling i landbruket. Landbruks- og matdepartementet sin strategi fra 2007 "Ta landet i bruk!" er førende for arbeidet. Strategien bygger opp under hovedmålene i landbrukspolitikken og danner et rammeverk for alle typer lønnsom næringsvirksomhet med utgangspunkt i gårdens menneskelige og materielle ressurser. I tillegg til den nasjonale strategien har alle fylker utarbeidet en regional strategi for næringsutvikling som skreddersyr virkemiddelbruken til de mest aktuelle utfordringene i regionen.

Støtten Innovasjon Norge (IN) yter til landbrukets verdikjeder, utgjør vel 36 pst. av INs finansielle tjenester i 2007, og spiller en viktig rolle for videreutvikling av eksisterende, og utvikling av ny næringsvirksomhet i Norge.

Når det gjelder investeringsvirkemidler, er det langt større etterspørsel enn det som er tilgjengelig. Mange av søknadene gjelder midler til oppgradering av eksisterende driftsapparat for å imøtekomme nye krav til driftsbygninger og dyrevelferd, men det er også stor interesse for midler til utvidelser av drifts-omfang og nye næringer.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over ordninger som har til hensikt å bidra til næringsutvikling i jord- og skogbruk. I tillegg kommer bevilgning til rentestøtte i 2007 med en låneramme på 700 mill. kroner. I proposisjonen er flere av ordningene nærmere omtalt.

Innvilgningsrammer for næringsutvikling i 2007, mill. kroner

Ordninger for næringsutvikling i landbruket	2007
KSL Matmerk	42
Fylkesvise bygdeutviklingsmidler	371
Informasjons- og utviklingstiltak, miljø	11
SMIL	140
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	40
Utviklingstiltak for geit	16
Andre utviklingstiltak i landbruket	4
Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF) ...	2
Verdiskapingsprogram for matproduksjon	76

Sentrale bygdeutviklingsmidler	28
Utviklingsprogram for grønt reiseliv	25
Bioenergi og skogbruk	190
SUM LUF, ekskl. rentestøtte	945

1.3.8 Miljø

Landbruks- og matdepartementet har overvåkningsprogrammer for å kunne dokumentere miljøstatus og endringer knyttet til vannforurensning og i forhold til kulturlandskapsverdier. Det er likevel vanskelig å måle effekter av tiltak i naturen etter som det er mange andre faktorer som også spiller inn. Mange av resultatene er derfor presentert i form av aktivitetstall, mer enn kvantifisert miljøeffekt.

Reduksjon av vannforurensning (avrenning av næringssalter og plantevernmidler) er en viktig del av miljøarbeidet i jordbruket. Nordsjøavtalens mål om fosforavrenning er nådd, mens det fortsatt gjenstår en del i forhold til nitrogen. Arbeidet med næringssaltavrenning har de senere årene hatt hovedvekt på å redusere miljøbelastningen i de mest jordbrukspåvirkede vassdragene. Statens forurensningstilsyn har kartlagt vannforekomstene i Norge, og ca. 5 pst. har dårlig miljøstatus på grunn av forurensning. Jordbruket er en viktig kilde i flere av disse.

Mengden omsatt aktivt stoff plantevernmidler har gjennomsnittlig gått ned med 21 pst. i perioden fra 1995–1999 til 2000–2004. Målet er å redusere risikoen ved bruk av plantevernmidler med 50 pst. innen 2008 målt i forhold til 1998.

I jordbruksoppgjøret 2007 ble det vedtatt å evaluere de regionale miljøprogrammene (RMP) som ble innført i 2005. Statens landbruksforvaltning har på vegne av avtalepartene gjennomført evalueringen gjennom en analyse av tilskuddsmateriale og gjennom kjøp av eksterne rapporter. Hovedkonklusjonen av evalueringen er at RMP har virket etter intensjonen, og at det er et godt supplement til øvrige landbrukspolitiske virkemidler. RMP har bidratt til gjennomføring av miljøtiltak som trolig ellers ikke ville blitt realisert. Samtidig har et desentralisert forvaltningsregime med mange nye ordninger medført økte forvaltningskostnader, særlig i oppstartsfasen.

For 2006 og 2007 ble det brukt 10,4 mill. kroner pr. år til MORSA-prosjektet over jordbruksavtalens virkemidler (hovedsakelig RMP og SMIL). Dette tallet vil øke ytterligere for 2008 på grunn av et eget tre-årig prosjekt for Vestre Vansjø med en ramme på 1,5 mill. kroner for 2008. Flere av tiltakene i prosjektet vil i tillegg utløse økt bevilgning av SMIL-midler til Vestre Vansjøområdet.

1.3.9 Økologisk produksjon og forbruk

Regjeringen har som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i

2015. De siste årene har markedet for økologisk mat vært raskt økende. Omsetningen i dagligvare- og faghandel er mer enn fordoblet fra 2006 til 2007. Inkluderer omsetning gjennom direkte salgskanaler som abonnementssalg og Bondens marked, utgjorde samlet omsetning i 2007 ca. 740 mill. kroner.

Etter en periode med utflåting, har omleggings-takten økt vesentlig i 2007 med en netto økning av driftsenheter med økologisk drift på 111 enheter. Økologisk drevet jordbruksareal, inkludert arealer under omlegging, utgjør nå 4,8 pst. av totalt jordbruksareal. Areal under omlegging har økt med 52 pst. fra 2006 til 2007. Det har også vært en økning i antall dyr for nesten alle husdyrslag.

Veksten innenfor primærproduksjon er likevel ikke stor nok til å dekke etterspørselen etter økologiske produkter, noe som blant annet begrenser mulighetene for produktutvikling. Begrenset produktsortiment antas å være en av de viktigste barrierene for økt salg av økologiske produkter framover.

Tilgangen og prisen på økologisk kraftfôr er en utfordring for videre utvikling av den økologiske sektoren.

1.4 Foredling og omsetjing

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområde. Handelspolitiske forhold, markedsordninger, annet regelverk og prisutvikling på råvarer har likevel stor betydning både for næringsmiddelindustri og -omsetning.

1.4.1 *Utviklinga i internasjonale matvaremarknader*

I Budsjett-innst. S. nr. 8 (2007–2008) ba flertallet i næringskomiteen om en analyse av utviklingen av det globale matvaremarkedet. En oppsummering er gitt i proposisjonen. Det vises også til NILF notat nr 2008-12 "Auka prisar på jordbruksvarer" og til rapporten "Norsk Landbruk – en situasjonsbeskrivelse" fra Statens landbruksforvaltning.

De internasjonale markedene for jordbruksråvarer har vært preget av rekordhøye priser fra høsten 2007 og første kvartal 2008. For korn, oljer og meieriprodukter har prisøkningene vært mellom 50 og 200 pst. Det er et brudd med den lange trenden med fallende priser etter 1972-73. Iflg. The Economists råvareprisindeks per. 22. mai 2008 har matvarer steget med 58 pst. det siste året. Økt etterspørsel etter kjøtt, meieriprodukt og biodrivstoff, kombinert med de laveste lagrene av korn på flere tiår, høy oljepris og tidvis lavere avlinger i viktige eksportland, bidrar til økte priser.

Scenariene framover er usikre. Det er likevel grunn til å tro at etterspørselen etter jordbruksråvarer vil være høy og voksende også i årene som kommer.

Prisutviklingen vil derfor i stor grad avhenge av utviklingen i produksjonen.

Flere store internasjonale organisasjoner la i 2007 fram prognoser for jordbruksvaremarkedene i perioden 2007 til 2016. FAOs estimer for 2007 til 2013 tilsier at prisene vil stabilisere seg etter 2008 på et høyt nivå, men litt under dagens og med variasjon mellom ulike kornslag.

På grunn av skjerming med tollvern på varer som produseres i det norske jordbruket, har norske forbrukere i stor grad vært skjermet mot prisøkninger. Det har imidlertid vært prisøkninger på en del varer som importeres uten toll. For norsk matsektor betyr den internasjonale utviklingen både økt konkurransekraft og økende utfordringer ved at produksjonskostnadene øker.

1.4.2 *Industri og konkurranseforhold*

Det er et gjensidig avhengighetsforhold mellom primærproduksjonen og næringsmiddelindustrien. Primærproduksjonen er avhengig av en konkurransedyktig næringsmiddelindustri som kundebase og næringsmiddelindustrien er avhengig av råvarer som er konkurransedyktige både med hensyn til pris og kvalitet.

Produksjonen av landbruksvarer i norsk jordbruk og næringsmiddelindustri har aldri vært så høy som nå. Samtidig har flere sentrale produksjoner opplevd en etterspørselsøkning som har blitt dekket gjennom økt import. Spesielt utsatt for økt importkonkurranse er bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde/øke sin markedsandel innenfor det voksende markedet for bearbejdede landbruksvarer. Dette er også viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. Om lag 70 pst. av matkornet og 16 pst. av melkeproduksjonen går til RÅK-varer.

Den framtidige utviklingen i næringsmiddelindustrien vil avhenge av flere faktorer. Dette gjelder både hvilke nasjonale rammebetingelser (råvarepriser, kronekurs og rentenivå) industrien må operere under, internasjonal konkurranse og industriens egen evne til effektivisering og omstilling. De økte råvareprisene internasjonalt det siste året har styrket norsk næringsmiddelindustriens konkurransevne i forhold til import, for eksempel på bakvarer.

1.4.3 *Matpolitikken*

Som en oppfølging av matstrategien "Smaken av Norge" har Statens landbruksforvaltning (SLF), på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet, gått gjennom og vurdert de økonomiske virkemidlene i landbrukspolitikken sett i forhold til matpolitiske mål som er beskrevet i budsjettproposisjonen. Med mat-

politiske mål forstås trygg mat, god plantehelse og god helse og velferd hos landdyr og fisk, og kvalitet, ærlig omsetning og forbrukerhensyn. Det vises til rapport 10/2008 fra SLF "Kartlegging av jordbruksavtalens virkemidler i forhold til matpolitiske mål".

I 2006 ble det etablert et prosjekt i samarbeid med bransjen for å få i stand et bedre system for sporing av mat. Målsettingen er å etablere en nasjonal, elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon i matkjeden innen utgangen av 2010. Elektroniske løsninger vil legge grunnlag for bedre beredskap, økt mattrygghet og økt verdiskaping i alle ledd. Stiftelsen KSL Matmerk arbeider med å utvikle et helhetlig kvalitetssystem i verdikjeden for matproduksjon, og en felles merkeprofil rettet mot forbruker. Det er viktig at utviklingen av nytt helhetlig kvalitetssystem ses i sammenheng med det igangsatte prosjektet med etablering av elektronisk sporingssystem i matkjeden.

EUs reviderte hygiene- og kontrollregelverk ble innlemmet i EØS-avtalen i oktober 2007 og vil bli gjennomført i Norge sommeren 2008. I denne forbindelse stilles det krav til at primærprodusenter overholder og sikrer de hygienekrav som følger av regelverket samt på tilfredsstillende måte dokumenterer at disse overholdes (egenkontroll). Det bør utarbeides nasjonale retningslinjer for god hygienepraksis i et samarbeid mellom næringsaktører og myndigheter. Utvikling av kvalitetssystemer i landbruket vil være et viktig virkemiddel i denne forbindelse.

1.5 Importvernet og internasjonale forhold

1.5.1 WTO

Den såkalte Uruguay-runden med multilaterale forhandlinger om regelverk knyttet til handel resulterte i opprettelsen av Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organisation – WTO) 1. januar 1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om landbruk (Landbruksavtalen) og om sanitære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen). Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på tre områder: markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier.

Landbruksforhandlingene er en del av den brede forhandlingsrunden som ble vedtatt på WTOs ministerkonferanse i Doha i 2001. 1. august 2004 ble det vedtatt et rammeverk som la føringer for de videre forhandlingene for landbruksvarer, industrivarer inkludert fisk, tjenester og forenkling av handelsprosedyrer.

Ministerkonferansen i Hongkong i desember 2005 innebar et skritt videre i forhandlingene ved at en kom til enighet om blant annet følgende:

- Alle former for eksportstøtte skal elimineres innen utgangen av 2013. En vesentlig del av støtten skal fjernes innen første halvdel av implementeringsperioden. Kriteriene for behandling av andre former for eksportstøtte skal også avklares.
- Alle landbruksvarer skal fordeles i fire bånd etter hvor høye tollsatser de har. Ulike tollkutt skal foretas for de varer som havner i de enkelte bånd med utgangspunkt i at de høyeste tollsatsene skal reduseres mest. Enkelte produkter kan defineres som sensitive og gis lavere tollkutt.
- For internstøtte skal medlemslandene deles inn i tre bånd etter størrelsen på internt støttenivå. Land med høyest støttenivå skal redusere sin internstøtte mest. Dette innebærer at EU plasseres i det øverste båndet, USA og Japan i det neste og resterende land i det laveste båndet. Land i det laveste båndet med et relativt høyt støttenivå, herunder Norge, skal ta et noe høyere kutt enn andre land i dette båndet.
- De minst utviklede landene (MUL) skal gis toll- og kvotefrihet for minst 97 pst. av alle sine varer inn til i-landenes markeder innen utgangen av 2008. Dette gjelder også for mer utviklede u-land dersom de selv mener de er i en posisjon til å gi tilsvarende betingelser.

Forhandlingsformannen på landbruk, Crawford Falconer, la i juli 2007 fram et utkast til modaliteter som medlemslandene aksepterte som grunnlag for videre forhandlinger. Formannen la frem reviderte modaliteter på landbruk 8. februar 2008. Ytterligere reviderte utkast til modaliteter på landbruk og NAMA (industrivarer) ble lagt fram 19. mai 2008.

En arbeider med en målsetting om å kunne avslutte WTO-forhandlingene i løpet av 2008.

1.5.2 MUL-import

Toll- og kvotefri markedsadgang for alle produkter fra verdens minst utviklede land (MUL) er et sentralt tiltak i regjeringens utviklings- og handelspolitikk og i handlingsplanen for bekjempelse av fattigdom i sør. Formålet er å fremme handel og utvikling, og bidra til at de fattigste landene blir bedre integrert i verdensøkonomien.

Toll- og kvotefri adgang til det norske markedet for alle produkter fra land som står på FN's offisielle MUL-liste ble iverksatt fra 1. juli 2002 med hjemmel i Norges generelle tollpreferanseordning (GSP) for import fra utviklingsland. Denne ordningen ble fra 1. januar 2008 utvidet med 14 nye lavinntektsland.

En ny forskrift om sikkerhetsmekanisme ved import av landbruksvarer fra utviklingsland omfattet av GSP-ordningen trådte i kraft 7. mars 2008.

1.5.3 Forholdet til EU/EUs landbrukspolitikk

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs landbrukspolitikk har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien, som er konkurranseutsatt både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Utformingen av EUs landbrukspolitikk har også betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i multilaterale forhandlinger som i WTO.

Den foreløpig siste reformen av EUs landbrukspolitikk ble innført fra 2005–2006. EU arbeider for tiden med en gjennomgang av den siste reformen, som har fått betegnelsen "helsesjekk". Som en forbedring har Europakommisjonen lagt fram forslag om en rekke endringer. Kommisjonen foreslår bl.a. økt frikobling av landbruksstøtten, øvre og nedre grense for utbetalinger av støtte, mer enhetlig nivå på støtten i EU, ytterligere forenklinger av politikken og forbedringer til å avskaffe produksjonskvoter for kumelk. Videre legger Kommisjonen opp til økt overføring av midler fra direkte støtte til bygdeutvikling og avskaffelse av ordningen for obligatorisk brakklegging. Kommisjonen drøfter mulige ordninger for å redusere risiko i landbruket. Meddelelsen behandler også spesielle utfordringer knyttet til klimaendringer, vannhusholdning og tap av biologisk mangfold. Vedtak om nytt regelverk er ventet i november 2008.

1.6 Hovudtrekk i avtalen

1.6.1 Innleiing

Jordbruksavtalene de to siste årene har vært viktige deler av en snuoperasjon i jordbrukspolitikken. Det har vært sentralt i avtalene å legge til rette for et inntektsløft for produsentene, og å bruke virkemidlene aktivt for å nå målene i Soria Moria-erklæringen. Oppgaven er krevende fordi vi er i en høykonjunktur og det er stor etterspørsel etter arbeidskraft i mange sektorer.

Utviklingen internasjonalt dannet et nytt bakteppe for årets forhandlinger. Det er behov for å øke verdens matproduksjon. Også her hjemme øker etterspørselen etter mat, for noen produkter raskere enn at produksjonen klarer å dekke den. Det norske jordbruket, og norsk matsektor og forbrukere, er i stor grad skjermet mot de til dels kraftige prisøkningene internasjonalt på sentrale jordbruksprodukter. På den ene siden bidrar utviklingen til å styrke den norske matsektorens konkurransekraft. På den andre siden opplever jordbruket en sjeldent sterk prisøkning på sentrale driftsmidler, drevet av den samme utviklingen. Dette er en situasjon ingen forutså på forhandlingstidspunktet i fjor.

Jordbruksavtalen påvirker direkte en begrenset del av bøndenes inntektsdannelse. Grunnlagsmaterialet viser en brutto inntektsvekst i jordbruket fra 2006 til 2008 som vi målt i realverdi må tilbake til 70-tallet for å finne maken til. Det er både et resultat av to gode jordbruksoppgjør og av en produksjonsøkning som det har vært omsetningsgrunnlag for i markedet. Likevel skaper en enda sterkere kostnadsvekst utfordringer i forhold til inntektsutviklingen i jordbruket. Og utviklingen videre er mer usikker enn normalt, fordi den mer enn tidligere avhenger av en ustabil utvikling i verden omkring oss.

Et jordbruksoppgjør kan ikke bedømmes ut fra rammens størrelse isolert. Den underliggende kostnads- og produksjonsutviklingen har både vesentlig betydning for dimensjonering av rammen, og for hvilken inntektsutvikling rammen kan legge til rette for.

1.6.2 Hovudprofil

Avtalen viderefører kursendringen i jordbrukspolitikken fra de to foregående års avtaler bl.a. ved å:

- Legge til rette for en videre klar nivåheving i inntektene.
- Prioritere det grasbaserte husdyrholdet med sikte på å betjene hjemmemarkedet bedre med storfe- og sauekjøtt og sikre arealbruk og beiting i grasområdene.
- Sikre et landbruk med en variert bruksstruktur, opprettholde et levende landbruk over hele landet og ha særskilt oppmerksomhet på områder med svakere utvikling i produksjon og arealbruk.
- Styrke distrikts- og strukturprofilen i virkemidlene.
- Styrke landbrukets miljøprofil, ivareta kulturlandskapet og legge en offensiv ramme for å tilpasse jordbruket til klimautfordringene.
- Øke innsatsen for det økologiske jordbruket, med sikte på økt produksjon og forbruk.
- Forbedre velferdsordningene for jordbrukere og styrke grunnlaget for en landbruksvikarordning over hele landet.
- Utrede reformer i markedsordningene og målprissystemet for kjøtt og egg.

Dette skal legge til rette for en attraktiv jordbruksnæring som produserer trygge kvalitetsvarer, tjenester og fellesgoder samfunnet etterspør. Befolkningens oppslutning om landbrukspolitikken, og dens legitimitet, er i stor grad knyttet til sektorens produksjon av fellesgoder. Dette vil fortsatt være viktig, og forsyningssikkerhet har igjen fått økt aktualitet i debatten. Tilstrekkelig trygghet for inntektsutvikling er viktig for alle de som nå står i en valgsituasjon og skal investere for framtida. Tilstrekkelig

inntektsutvikling og målrettet bruk av virkemidlene er videre nødvendig for å nå de overordnede målene om en fortsatt variert bruksstruktur og levende landbruk i hele landet, som det er bred politisk oppslutning om.

Prisøkningene i verden omkring oss bidrar isolert sett til bedre konkurransekraft på viktige områder i norsk matproduksjon. Men utviklingen internasjonalt øker prisene på helt sentrale driftsmidler i jordbruket, som gjødsel, kraftfôr, drivstoff og oljeavledede produkter så mye at det er nødvendig å øke produsentprisene vesentlig mer enn de siste årene. Konsumprisveksten må begrenses, men i den foreliggende situasjon vil Regjeringen peke på at norske forbrukere er blant de forbrukerne i verden som bruker minst andel av inntekten på å kjøpe mat. Samtidig påvirkes norske forbrukerpriser minst av prisøkningene

ute pga. tollvernet og et fra før, relativt sett, høyt prisnivå.

1.6.3 Ramma

Jordbrukets brutto inntekter består av egeninntjening fra markedet og overføringer fra staten. Oppbyggingen av rammen er basert på anslag for utviklingen i jordbrukets produksjon, kostnadene, samt arbeidsforbruk og anslag på inntektsvekst for andre grupper, jf. tabell nedenfor. Det er betydelig større usikkerhet omkring prisutviklingen på handelsgjødsel framover, men også på kraftfôr hvor importprisene på viktige råvarer er ustabile. Usikkerheten for prisanslagene på disse viktige kostnadselementene er vesentlig større enn det som er normalt på forhandlingstidspunktet. Avtalepartene har på dette grunnlag lagt inn et forsiktig prisanslag for disse postene.

Oppbygging av økonomisk ramme

	Grunnlag mill. kr.	Volum %	Pris %	SUM
0. Markedsinntekter, volum	23 723	1,1 %		260
1. Driftskostnader				
Gjødsel ¹	1 245	-3,0 %	30,0 %	325
Kraftfôr ¹	5 129	1,6 %	0,0 %	80
Andre driftskostnader	9 017	-0,2 %	2,5 %	210
2. Kapitalkostnader				240
3. Arbeid	9 778	-2,9 %	4,7 %	160
A. Sum teknisk framskriving, forutsatt lik prosentvis vekst som andre grupper ¹				755
B. Nivåheving i 2009, målprisøkning fra 01.07.08 som gir 500 mill. kr. i 2008				1 145
SUM (A+B), mill. kr. ¹				1 900

¹) Forutsetter ev. justeringsforhandlinger høsten 2008 om gjødsel/kraftfôrkostnader.

I protokollen er partene enige om å eventuelt ta opp justeringsforhandlinger høsten 2008. Protokollen har følgende ordlyd:

"På bakgrunn av den ekstraordinære og usikre situasjonen på verdensmarkedet, er partene enige om å ta opp justeringsforhandlinger høsten 2008 med sikte på full inndekning, dersom prisendringene for gjødsel og kraftfôr gir en samlet kostnadsøkning som tilsvarer 2 pst., tilsvarende om lag 125 mill. kroner utover forutsetningene i tabell 3.1, og samtidig også korrigert for utslagene av selve avtalen. Budsjett-nemnda for jordbruket gis i oppdrag å avgi rapport om prisutviklingen, basert på oppdaterte data, innen 15. november. Dersom det er grunnlag for justering, skal det i sin helhet skje i form av målprisøkninger med virkning for 2009."

En eventuell kostnadsøkning kan slå ulikt ut i ulike produksjoner. Det vil bli tatt hensyn til i eventuelle justeringsforhandlinger.

Med dette som utgangspunkt har partene lagt vekt på følgende ved utforming av rammen:

- Avvik fra forutsetningene som lå til grunn for fjorårets avtale når det gjelder inntektsutviklingen 2006–2008.
- Jordbruket skal ha en nivåheving i inntektene ut over lik prosentvis vekst i 2009.
- Prognoser for utviklingen på inntekts- og kostnadsposter som ikke er avtalebestemt, gjengitt i tabell 6.3.
- Innsparte budsjettmidler med gjeldende regelverk i 2008 utbetales høsten 2008 som et engangstilskudd på 800 kroner pr. foretak, og tas ikke med i finansieringen av rammen.

Den inngåtte jordbruksavtalen gjelder, på vanlig måte, for perioden 1. juli 2008–30. juni 2009 for målpriser, mens den for bevilgninger over statsbudsjettet, kap. 1150 og 4150, gjelder for kalenderåret 2009. Samtidig er avtalen basert på forutsetninger om kostnader og kostnadsøkninger som gjelder hele kalenderåret 2009.

Partene har lagt vekt på å korrigere for avvik fra tidligere forutsetninger for inntektsutviklingen 2006–2008, herunder at kostnadsveksten fra 2007 til 2008 ble langt sterkere enn forutsatt ved fjorårets jordbruksavtale. Partene har videre lagt stor vekt på å håndtere disse spørsmålene slik at det blir best mulig samsvar mellom forutsetningene for årets jordbruksavtale og den inntektsutvikling som senere kan måles fra kalenderåret 2008 til kalenderåret 2009. Partene har også lagt stor vekt på å vise hvordan innfasingen av inntektsøkningene varierer mellom produksjoner.

Totalt har avtalen en ramme for 1 900 mill. kroner.

Partene er enige om følgende finansiering av rammen: Det foreslås målprisøkning fra 1. juli 2008 med årsvirkning på 870 mill. kroner og utslag på knapt 60 pst. i 2008, som gir en netto inntektsøkning i 2008 på knapt 10 000 kroner pr. årsverk, når det er tatt hensyn til økte kornpriser, redusert prisnedskrivning på norsk korn og anslag for økt kraftfôrpris i 2008. Målprisene blir økt med ytterligere 635 mill. kroner fra 1. januar 2009. Bevilgningene til gjennomføring av jordbruksavtalen økes med 350 mill. kroner i 2009.

Fra 2007 er det 45 mill. kroner i overførte midler, som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet fra BFFJ. Disse midlene disponeres som en del av rammen og tilføres Skadefondet for landbruksproduksjon.

Samlet, inkl. verdien av jordbruksfradraget, gir rammen grunnlag for en inntektsvekst på knapt 17 pst. (eller 31 500 kroner pr. årsverk) i 2009, i forhold til 2008 før oppgjør.

Deler av rammen får inntektseffekt allerede i 2008. Inkludert verdien av jordbruksfradraget økes inntektsnivået i 2008 med om lag 5 pst. (knapt 10 000 kroner).

Rammen legger deretter til rette for en inntektsøkning fra 2008 til 2009 på om lag 11 pst., eller knapt 22 000 kroner pr. årsverk. Alle tall for inntektsøkning mellom kalenderår inkluderer verdien før skatt av jordbruksfradraget ved ligningen.

Anslagene for inntektsvekst forutsetter at jordbruket klarer å ta ut de avtalte økningene i målprisene, uten at næringen påføres økte markedsreguleringskostnader. Departementet viser til at jordbruket selv har det økonomiske ansvar for overproduksjon.

Partene legger til grunn at avtalen er innenfor Norges forpliktelser iht. gjeldende WTO-avtale i 2008, og viser til at det skal gjennomføres endringer i markedsordningene fra 1. juli 2009, slik at Norges forpliktelser iht. WTO-avtalen overholdes. Se nærmere avtale av disse i pkt. 6.5 i proposisjonen.

1.6.4 Fordeling på priser og tiltak

Målprisene økes innenfor en samlet ramme på 1 505 mill. kroner. Det gis målprisøkninger med hel-

årsvirkning tilsvarende 870 mill. kroner fra 1. juli 2008 og ytterligere økning tilsvarende 635 mill. kroner fra 1. januar 2009. Målprisøkningene ligger mellom 5 og 10 pst, og et veid gjennomsnitt er om lag 8 1/2 pst. Økningen i råvareprisene (inkl. mva.) kan isolert sett bidra til å heve konsumprisindeksen med 1/4 prosent regnet som full årseffekt, med drøyt halvparten av dette fra 1. juli 2008. Tilsvarende vil den isolerte effekten av oppgjøret for matvareprisene kunne bli 2 1/4 pst., og av dette 1 1/4 pst. fra 1. juli 2008. Prisene for norskproduserte jordbruksvarer kan samlet stige med 3 1/4 pst.

Partene har lagt til grunn at næringsmiddelindustriens konkurransekraft ikke svekkes som følge av avtalen.

Bevilgningen til råvareprisordningen (post 70.12) økes med 13 mill. kroner for 2008 ved disponering av innsparte midler, og er tilpasset målprisøkninger og innsparinger ved gjeldende satser. For 2009 økes bevilgningen med 55 mill. kroner.

Bevilgningspostene over kap. 1150, Til gjennomføring av jordbruksavtalen, endres som vist i tabell 6.6 i proposisjonen. Satsendringer på de enkelte ordningene går fram av protokollen som følger proposisjonen som vedlegg. Tilpasning av virkemiddelbruken er nærmere omtalt i proposisjonens kapittel 7.

Budsjettneemnda for jordbrukets sekretariat har beregnet utslaget av avtalen på referansebrukene, jf. tabell 6.7 og 6.8 i proposisjonen. Brutto inntektsøkning som følge av avtalen (fratrasket økte såfrø- og kraftfôrkostnader som følge av fordelingen) varierer fra vel 20 000 til knapt 60 000 kroner pr. årsverk. Ved fordeling av bruttoøkningene er det tatt hensyn til anslått kostnadsøkning på de enkelte referansebruk.

1.6.5 Prioriterer grasbasert husdyrhold – distrikts- og strukturprofil

Fordelingsprofilen er basert på prinsippene fra Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Soria Moria-erklæringen. Det er lagt vekt på å styrke økonomien i det distrikts- og grasbaserte husdyrholdet på bruk i alle størrelseskategorier.

- Spesialisert storfekjøttproduksjon skal behandles som egen dyregruppe i produksjonstilskudd til husdyr og det skal kunne utbetales driftstilskudd både for melkekyr og ammekyr til samme foretak. Det vil gi et vesentlig bidrag til økt produksjon av storfekjøtt på foretak med melkeproduksjon. Eksempelvis vil et foretak med 20 melke- og 20 ammekyr få økt sin utbetaling av husdyr- og driftstilskudd med vel 70 000 kroner ved gjeldende satser.
- Det åpnes for leie av melkekvoter for enkeltbruk med melkeproduksjon, innenfor fylket/omsetningsregion og kvotetaket på 400 000 liter.

- Det avsettes en kvoteramme på 5 mill. liter til nyetablering, prioritert til eiendommer i nærings-svake/rovdyrutsatte områder, og til brukere under 35 år.
- Det avsettes en kvoteramme på 1 mill. liter til Finnmark og 4 mill. liter til økologisk produksjon.
- Bunnfradraget i beregnet produksjonstilskudd reduseres med 1 000 kroner pr. foretak til 3 000 kroner.
- I saueholdet blir driftstilskuddet som i dag bare går til ensidige sauebruk slått sammen med husdyrtilskuddet slik at det kommer alle foretak med sau til gode, ved å heve satsene i intervallet 1-50 dyr.
- Referansebruksberegningene viser en prognosert gjennomsnittlig inntektsøkning i saueholdet på 84 000 kroner pr. årsverk fra 2006 til 2009.
- Beløpstaket pr. foretak for husdyrtilskudd heves til 240 000 kroner, for å bidra til å harmonisere taket mellom enkeltbruk og samdrifter, og å gjøre det enklere å kombinere melkeproduksjon med økt storfekjøttproduksjon.

I tillegg til verdien for distriktene av at det grasbaserte husdyrholdet prioriteres, innebærer avtalen at særskilte distriktstiltak økes med vel 95 mill. kroner.

1.6.6 Næringsutvikling og Landbrukets utviklingsfond

Midler til utviklingstiltak og ny næringsutvikling er viktig for å nå målene i den nasjonale strategien "Ta landet i bruk!". Avtalen innebærer:

- Innvilgningsrammen for Landbrukets utviklingsfond økes med 23,5 mill. kroner, inkludert et investeringsprogram på 10 mill. kroner for eggsektoren finansiert av tilbakebetalte reguleringsmidler.
- Rammen for investeringsvirkemidler økes med 20 mill. kroner (inkludert investeringsprogrammet for eggsektoren). Øvre grense for tildeling av investeringsmidler økes fra 600 000 til 750 000 kroner. Utlånsrammen for lån med rentestøtte videreføres.
- Verdiskapingsprogrammet for mat videreføres med uendret bevilgningsnivå.
- Bioenergi og skogbruk økes med 3 mill. kroner som forutsettes rettet inn mot klimatiltak.
- Det avsettes 5,5 mill. kroner til et beiteprosjekt som skal bidra til bedre sauehold og mindre tap på beite.
- Det settes av 3 mill. kroner som medfinansiering av utviklings- og administrasjonsoppgaver knyttet til e-sporingsprosjektet.

1.6.7 Miljø og klimatiltak

Partene er enige om at norsk landbruk må ha en langsiktig og offensiv strategi for å tilpasse jordbruket til klimautfordringene, basert på et organisert samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet og næringsorganisasjonene over 10–15 år. Totalt foreslås en virkemiddelpakke for økt klimasatsing på 15,5 mill. kroner for 2009.

På miljøområdet innebærer avtalen bl.a.:

- Økning av bevilgningen til beitetilskuddet med 49 mill. kroner.
- Regionale miljøprogram videreføres med 390 mill. kroner for søknadsomgangen 2008 med utbetaling i 2009.
- Det avsettes 125 mill. kroner til den kommunale ordningen Spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap.
- Det etableres en ordning med Utvalgte kulturlandskap. Det avsettes 5 mill. kroner over LUF.
- Satsen til bevaringsverdige storferaser økes til 1 300 pr. dyr og bevilgningen til beitearealer for gjess økes med 0,5 mill. kroner. Seterprosjektet, og verdensarvsatsingen videreføres uendret.

1.6.8 Økologisk landbruk

Det er betydelig vekst i produksjon og etterspørsel etter økologiske produkter. Økologisk kornproduksjon er en flaskehals, og det prioriteres tiltak for å øke kornproduksjonen. Partene er enige om en samlet økning i satsingen på økologisk jordbruk på ca. 56 mill. kroner, inkl. den planlagte kampanjen for økologisk kornproduksjon i 2011 og 2012 med 30 mill. kroner.

1.7 Omdisponeringar i budsjett 2008 og forslag til budsjett 2009 for kap. 1150 og kap. 4150

Det forhandles om budsjettmessige endringer for budsjettåret 2009. Videre kan partene omdisponere tidligere bevilgede, men ikke disponerte midler fra 2007, som "engangsbevilgninger" i inneværende budsjettår. Partene kan også, for å tilpasse bevilgningene til det faktiske behov, foreta endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett i 2008. Videre kan partene omdisponere tidligere bevilgede midler til reguleringsanlegg, som tilbakebetales fordi anleggene ikke lenger benyttes til formålet.

1.7.1 Overførte beløp fra 2007 og omdisponering av løyvingane i 2008

REGNSKAPET I 2007

Regnskapet for overførbare poster på kap. 1150 i 2007 viser følgende tall sammenlignet med budsjett: 45,489 mill. kroner er godkjent overført til 2008 av Finansdepartementet.

I forhold til innsparinger som er redegjort for i proposisjonen har partene avtalt følgende prioriterte omdisponeringer i 2008:

- De overførte midler fra 2007 til 2008 på 45,484 mill. kroner omdisponeres i sin helhet til kap. 1150 post 50.12 for å styrke egenkapitalen i Skadefondet for landbruksproduksjon.
- Tilbakebetalte tilskuddsmidler til reguleringsanlegg på 8,583 mill. kroner omdisponeres til å øke bevilgningen til LUF kap. 1150 post 50.11 i 2008. For å sikre fondskapitalen og likviditeten i LUF, omdisponeres ytterligere 48 mill. kroner av de ledige og frigjorte midlene i 2008 til post 50.11.
- Det gjennomføres en engangsutbetaling høsten 2008 på 800 kroner pr. foretak som fikk innvilget produksjonstilskudd etter søknadsomgangen i august 2007. Utbetalingen regnskapsføres over post 74.17.
- Det omdisponeres 0,5 mill. kroner til post 77.13 i forbindelse med etablering av nytt opplegg for teknisk planlegging.
- Som kompensasjon for de økte målpriser i 2008, omdisponeres 13 mill. kroner av ledige og frigjorte midler i 2008 til "RÅK" post 70.12.

Ut over dette tilpasses budsjettet til det prognoserte bevilgningsbehov.

1.7.2 Budsjett 2009

Jordbruksavtalen forutsetter at nettovirkningen av bevilgningsendringene over kap. 1150 og kap. 4150 økes med 350 mill. kroner i 2009. Dette gjelder før konsekvensjusteringer, flyttinger og kvantumsjustering av overslagbevilgningene (kap. 1150 post 73 og kap. 4150 post 85). Det endelige forslaget til budsjettet for 2009 legges fram for Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen av St.prp. nr.1 (2008–2009).

1.8 Hold av storfe, utsetjing av krav om lausdrift

I St.meld. nr. 12 (2002–2003) foreslo Regjeringen at det skulle være forbudt å bygge nye båsfjøs for melkeproduksjon fra 2004. Dette skulle også gjelde ved omfattende restaureringer av eksisterende fjøs. Fra og med 1. januar 2024 skulle alle melkekyr være i løsdrift. Næringskomiteen sluttet seg til prinsippet om løsdrift ved nybygg og omfattende restaureringer, men var likevel i tvil om det var riktig å stille krav om innføring av løsdrift for alt storfe innen 2024. Komiteen pekte på at løsdriftkravet kunne føre til at mange mindre fjøs måtte legge ned driften. Departementet ble bedt om å vurdere en overgangsordning eller dispensasjonsordning. Næringskomiteen understreket at de fjøs som unntas fra kravet om løsdrift må oppfylle

krav om god dyrevelferd. Landbruksdepartementet fastsatte med virkning fra 22. april 2004 forskrift om hold av storfe hvor krav om løsdrift er tatt inn.

Etter at meldingen ble behandlet i Stortinget, har det fra flere hold blitt rettet søkelys på de miljømessige konsekvensene av overgang til løsdrift. Et sentralt spørsmål er den virkning bestemmelsene, sett i forhold til andre faktorer, har for beiting og beitebruk. Et annet spørsmål er hvordan kravet om løsdrift virker inn på målet om en rask økning i økologisk melkeproduksjon. Videre er det stilt spørsmål om kravet til løsdrift kan kombineres med hold av melkeku med horn.

På bakgrunn av merknadene fra næringskomiteen og øvrige innspill knyttet til miljø og bevaringsverdige raser, satte Landbruks- og matdepartementet høsten 2007 ned en bredt sammensatt arbeidsgruppe for å utrede spørsmålene knyttet til løsdrift. Arbeidsgruppen avga rapporten "Dyrevelferdstiltak i storfeholdet i en bredere miljøpolitisk sammenheng" 16. april 2008. I proposisjonen er det gjengitt en fylldig omtale av arbeidsgruppas forslag, konklusjoner og vurderinger. Arbeidsgruppas rapport ble 28. april 2008 sendt på en bred høring med invitasjon til høringsmøte 21. mai 2008. På høringsmøtet deltok representanter fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Animalia, Dyrevernalliansen, Helsetjenesten for storfe, Norsk Landbrukssamvirke og Den norske veterinærforening. Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Dyrevernalliansen sluttet seg til arbeidsgruppas forslag. Dyrevernalliansens representant understreket at arbeidet med å følge opp kompenserende tiltak må følges opp raskt fra departementets side.

1.8.1 Departementet sine vurderingar

Departementet konstaterer at det er bred enighet i arbeidsgruppen om å gjennomføre enkelte endringer i kravet om løsdrift i storfeholdet. Denne enigheten er forankret og har støtte fra næringsorganisasjonene, miljø- og dyrevelferdsorganisasjonene, forvaltningen og fagmiljøene. Departementet har tatt utgangspunkt i de vurderinger og forslag arbeidsgruppen har fremmet. Departementet mener arbeidsgruppen har gjort et grundig og godt utredningsarbeid og dokumentert at en utsettelse av gjennomføringen av løsdriftskravet er forsvarlig og riktig når dyrevelferdsmessige, miljømessige og økonomiske hensyn vurderes i sammenheng. Departementet mener dette kan gjøres uten å svekke prioriteringen av de dyrevelferdsmessige hensyn.

Den Norske Veterinærforening (DNV) har i sin uttalelse stilt seg undrende til Landbruks- og matdepartementets vedtak om å gi et unntak fra løsdriftskravet i økologiske besetninger med under 35 melkekyr. DNV har bedt departementet omgjøre sitt ved-

tak. Departementets avgjørelse av 1. februar 2008 er gjort etter en grundig og omfattende høring. I høringen var det bred enighet om å gjøre unntak for løsdriftskravet. Det var avgjørende for departementet at unntak for besetninger under 35 kyr er nødvendig for å kunne nå Regjeringens ambisiøse mål om 15 pst. økologisk produksjon innen 2015. Departementet kan ikke se at det er behov for å vurdere dette vedtaket på nytt.

Vedrørende arbeidsgruppas forslag er departementet enig i at krav om løsdrift ved omfattende restaurering og nybygg opprettholdes. Videre mener departementet at fristen for når alt storfe skal være i løsdrift bør forlenges fra 2024 til 2034 for fjøs bygd eller vesentlig ombygd etter 1994. Kravet til beiting bør skjerpes for økologisk produksjon fra 2011 og for alle besetninger i båsfjøs fra 2024. Videre bør det fastsettes nærmere bestemmelser om krav til regelmessig mosjon og fri bevegelse.

Departementet mener at Mattilsynet bør kunne gi dispensasjon fra kravet om løsdrift for besetninger med bevaringsverdige storferaser, og videre at det for nye fjøs skal stilles krav om muligheter for tilgang til nødvendig beiteareal. De gjeldende bestemmelser om luftegård som alternativ til beiting, bør endres slik at de kan gjelde i spesielle tilfeller.

De forslag som arbeidsgruppa har fremmet som krav til beiting og krav til mosjon og fri bevegelse, forutsetter en klargjøring av hvordan dette best skal nedfelles i regelverket. Departementet vil i samarbeid med fagmiljøene og de berørte interesser følge opp disse spørsmålene.

Landbruks- og matdepartementet tar sikte på å revidere forskriften om hold av storfe så snart som mulig høsten 2008.

2. MERKNADER FRÅ KOMITEEN

2.1 Innleiing

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, frå Framstegspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, frå Høgre, Torbjørn Hansen og Elisabeth Røbekk Nørve, frå Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, frå Kristeleg Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn, frå Senterpartiet, leiaren Ola Borten Moe, og frå Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til den framforhandla jordbruksavtala som er lagt fram for Stortinget i St.prp. nr. 69 (2007–2008), og til Stortinget si handsaming av St.meld. nr. 19 (1999–2000) om norsk landbruk og matproduksjon, jf. Innst. S. nr. 167 (1999–2000).

Komiteen er oppteken av at landbruket skal produsere trygg mat av høg kvalitet, med bakgrunn i forbrukarane sine preferansar. Landbruket skal produsere varer og tenester med utgangspunkt i næringa sine samla ressursar, og sikra ei langsiktig matforsyning til heile landet.

Komiteen viser til at landbruket og ressursar knytt til landbrukseigedomane spelar ei viktig rolle for sysselsetjing og busetjing i store delar av landet, og vil leggja til rette for at næringa kan utvikle seg på ein god måte framover. Komiteen viser til at jordbruket, i tillegg til å produsere mat, også medverkar til å produsere fellesgoder som livskraftige og levande bygder og eit breitt spekter av miljø- og kulturgoder. Eit levande og variert landbruk over heile landet vil òg medverke til å oppretthalde eit ope kulturlandskap.

Komiteen viser til at eit aktivt landbruk over heile landet har som føresetnad at jordbruksdrifta har ei tilstrekkeleg lønsemd i eit mangfald av produksjonar og bruksstorleikar. Det er viktig at det blir gjeve eit økonomisk grunnlag som gjer det interessant å drive i ulik skala og i ulike produksjonar. Komiteen vil sikre bøndene stabile og pårekelege rammevilkår, og høve til same utvikling i inntekt som andre.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Høgre, viser til matvaresituasjonen internasjonalt med aukande matvareprisar, matmangel og sosial uro. Dette byggjer under verdien og den viktige rolla av å ha ein matproduksjon i landet, både for å sikre eigne innbyggjarar, men òg i eit solidarisk perspektiv med andre land. Det må være eit sterkt fokus på å ivareta, auke og vidareutvikle den nasjonale matproduksjonen.

Fleirtalet viser til at fleire sentrale produksjonar har opplevd ein etterspurnadsauke som har vorte dekt gjennom auka import, men at matindustrien sin del av heimemarknaden framleis er høg. Fleirtalet meiner det er fornuftig å produsere eigen mat i så stor grad som mogleg, særleg i ei tid der matvaresituasjonen i verda er usikker. Det er derfor viktig at Regjeringa held fram arbeidet med å fremja norsk mat og norske produkt. Fleirtalet merkar seg vidare at spreidd produksjon vert sett på som positivt når det gjeld trygg mat og god plante- og dyrehelse og strekar under dei auka moglegheitene for næringa i dagens situasjon.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil at me også i framtida skal ha eit aktivt landbruk med variert bruksstruktur over heile landet. For å nå dette målet har Regjeringa styrka strukturiltaka over jordbruksav-

tala til fordel for dei minste bruka, i motsetnad til førre regjering, som gjorde det motsette. Dette fleirtalet har merka seg at tala frå Budsjettnemnda for jordbruket viser at reduksjonen i talet på bruk no flatar ut, både når det gjeld talet på jordbruksbedrifter og talet på årsverk i jordbruket. Avgangen er no mykje lågare enn på mange år, noko fleirtalet tar som eit teikn på at me er i ferd med å snu den negative utviklinga som har vore i fleire år. Dette fleirtalet meiner også at dette vitnar om framtidstru og auka optimisme i landbruket.

Dette fleirtalet viser til den store betydninga landbruket har for andre næringar rundt om i landet, mellom anna reiselivet. Dette fleirtalet har merka seg at det i Regjeringa sin nasjonale strategi for reiselivsnæringa, "Verdifulle opplevingar" er lagt vekt på å fremja landbruk som ein viktig del av reiselivsproduktet, mellom anna gjennom å betra samspelet mellom reiselivsnæringane og landbruket. Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv er eit døme på ei slik satsing som partane i jordbruksoppgjøret er samde om at det skal satsast vidare på, noko fleirtalet ser svært positivt på.

Dette fleirtalet er opptatt av at det skal bu folk på gardane, som bidreg til næringsutvikling og aktivitet i bygdene. Dette fleirtalet viser til arbeidet som no er i gang i Regjeringa med revidering av mellom anna odelslova og konsesjonslova, med sikte på å gjera lovverket for landbrukseigarar betre, enklare og meir målretta.

Dette fleirtalet viser til at sjølv om det har vore gjennomført store organisatoriske endringar og effektiviseringar av landbruksadministrasjonen dei seinare åra, så er det framleis ei utfordring å leggja til rette for ei meir effektiv landbruks- og matforvaltning, som har fokus på brukarretting, openheit, kvalitet og medverknad. Dette er uttrykt målsetting frå Regjeringa, noko som mellom anna framgår av St.prp. nr. 1 (2007–2008) frå Landbruks- og matdepartementet.

Dette fleirtalet er glad for at statsråden har varsla at han i framtidige budsjettproposisjonar til Stortinget vil følgje opp med oppdateringar og ajourførte vurderingar på dette området. Dette fleirtalet ser det òg som positivt at det kan verte utvikla indikatorar for å sjå arbeidsoppgåver og ressursutnytting i samanheng.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er viktig for norsk landbruk og matproduksjon å samordne virkemidlene for økt nisjeproduksjon. Norge har ikke naturgitte forutsetninger for å kunne konkurrere på pris. Derimot ligger forholdene godt til rette for å kunne bli et foregangsland for ren og sikker kvalitetsmat.

Spesielt er det et stort potensial for samarbeid der lokale produsenter kan skape nisjeprodukter av lokalt råstoff. Disse medlemmer vil vise til det arbeid som ble gjort under regjeringen Bondevik II, for å fremme norsk mat og nisjeprodukt som gode merkevarer og kvalitetsprodukter. I dag har mange nisjeprodukter fått fotfeste i det norske markedet, og flere står for tur.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at disse medlemmer har støttet forslag fra Venstre om å oppheve det generelle forbudet mot å dele landbrukseiendom, jf. Innst. O. nr. 43 (2005–2006). Et mål med å oppheve delingsforbudet er å gi bonden større mulighet til å skape verdier og inntekter på eget bruk.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud."

Disse medlemmer vil ta til orde for at Regjeringen hadde anledning til å legge fram for Stortinget det fremforhandlede resultat av jordbruksoppgjøret for 2008 etter at den fremforhandlede avtalen forelå den 16. mai 2008. Dette med forbehold om resultatet etter uravstemningen på avtalen fra Norges Bondelag og Norges Bonde- og Småbrukarlag. Disse medlemmer merker seg at Regjeringen la mer vekt på medlemsdemokratiet i bondelagene, enn landets øverste valgte demokrati, Stortinget. Mens medlemmene i bondelagene hadde over 2 uker på å behandle jordbruksoppgjøret, har Stortinget kun 5 virkedager å behandle forslaget på. Disse medlemmer mener det er en uholdbar situasjon, å forvente at Stortinget skal ha en forsvarlig behandling av jordbruksoppgjøret med så korte tidsfrister.

Disse medlemmer viser til at innretningen i den inngåtte avtalen ikke bærer preg av nytenkning eller en politikk som kan modernisere norsk landbruk og sette det i stand til å møte de internasjonale utfordringene vi alle vet vi står overfor. Disse medlemmer mener at protestene fra deler av jordbruksnæringen rundt årets jordbruksoppgjør, har utgangspunkt i at Regjeringen på område etter område har skapt forventninger som den ikke har mulighet til å leve opp til. Dette kom også fram under høringen av jordbruksoppgjøret for 2008, 9. juni 2008, hvor både

Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Oikos og Norsvin uttrykte at det ikke var en sammenheng mellom lovnadene Regjeringen har kommet med og resultatet av årets lønnsoppgjør. Det medfører dessverre bare at tilliten til politikerne svekkes, noe disse medlemmer synes er svært uheldig.

Disse medlemmer mener at landbruket skal ha en viktig plass også i framtidens Norge. Det er et mål å opprettholde et desentralisert landbruk med variert bruksstruktur, både av beredskapshensyn og for å sikre trygg mat. Skal dette lykkes, krever det at moderniseringen av det norske landbruket fortsetter. Disse medlemmer ser på bonden som en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Derfor er det viktig at gründermentaliteten får en viktig plass innenfor landbruket. Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og til bosetting også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må få mindre øremerking, færre skjemaer, færre og enklere retningslinjer. I tillegg til å produsere mat og trevirke må landbruket få en mer sentral rolle i å oppfylle samfunns mål om livskraftige lokalsamfunn, levende kulturlandskap og natur- og miljøgoder.

Disse medlemmer viser til at vi blir påvirket av internasjonale forhold når det gjelder landbrukssektoren. Disse medlemmer mener at her burde man brukt handlingsrommet dette oppgjøret ga til å ruste norsk landbruk fram mot resultatet i WTO-forhandlingene. Disse medlemmer føler uro og engstelse for at det blir enda vanskeligere for norsk landbruk å tilpasse seg det internasjonale markedet, uten at man gradvis forbereder seg på dette. Disse medlemmer vil sikre Norge et fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikken innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Alle land må sikres retten til en viss nasjonal jordbruksproduksjon bl.a. gjennom tollvern. Det er likevel åpenbart at WTO-avtalen vil kreve en omstilling av den norske landbrukspolitikken, ikke minst gjelder dette en felles forståelse av at avvikling av eksportsubsidier er nødvendig for å slippe den fattige delen av verden til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser de selvstendig næringsdrivende bøndene som en bærebjelke for verdiskaping og næringsutøvelse mange steder i landet. Disse medlemmer vil arbeide for at bonden skal få utviklingsmuligheter fremover. En robust landbruksnærings bidrar til å nå viktige mål om en fortsatt

betydelig norsk matvareproduksjon, en differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap. Disse medlemmer mener at landbruket, i likhet med for eksempel reiselivsnæringen og fiskerinæringen, har stor betydning når det gjelder å sikre en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig å opprettholde grunnlaget for et aktivt jordbruk over hele landet.

Disse medlemmer registrerer at omstillingen i landbruket fortsetter. Det er anslått at 34 000 gårdsbruk med bolig står tomme. Foreløpige tall for 2007 fra SSB viser at det pr. 31. juli var 49 800 aktive jordbruksbedrifter. Dette er 1 400 eller 2,8 pst. færre enn året før. Det er etablert nærmere 2 000 samdrifter pr. 1. januar 2008, hvilket representerer en fordobling siden 2002. Gjennomsnittsstørrelsen for et melkebruk har gått opp fra 14 melkekyr i 1999 til 18,5 melkekyr i 2007. Samtidig er mengden produsert mat og mengden dyrket areal stort sett stabil. Disse medlemmer mener at omstilling til større og mer effektive enheter er nødvendig for å sikre at jordbruksnæringen blir mer fremtidsrettet og mindre avhengig av overføringer, og mener at jordbrukspolitikken bør legge bedre til rette for dette.

Disse medlemmer viser til at landbruks- og matministeren i sitt brev til Stortinget av 12. juni 2008 (vedlagt) uttaler at:

"Den rød-grønne regjeringen har styrket strukturtiltakene over jordbruksavtalen til fordel for de minste enhetene vesentlig, etter at den foregående regjering hadde gjort det motsatte."

og

"Avgangen er nå på et meget lavt nivå i et historisk perspektiv, og det må kunne legges til grunn at avgangen er mindre enn den ville ha vært med en mindre ambisiøs bruk av strukturvirkemidler."

Disse medlemmer viser til at tallene fra Budsjettnemnda viser at største nedgangen i antall jordbruksbedrifter etter 2000 var i 2003 med 6,0 pst. Etter dette har trenden flatet noe ut, med en nedgang på 4,5 pst. i 2005, 3,4 pst. i 2006, 2,7 pst. i 2007. Anslag viser en nedgang på 2,6 pst. i 2008 og 2,4 pst. i 2009. Disse medlemmer merker seg at reduksjonen i prosentvis avgang startet før Stoltenberg II-regjeringens landbrukspolitikken trådte i kraft.

Disse medlemmer mener at det er et betydelig potensial for forenkling og avbyråkratisering i jordbrukspolitikken, og viser til Stortingets behandling av Representantforslag nr. 43 (2007–2008) om tiltak for å redusere landbruksbyråkratiet. Disse medlemmer viser til at Regjeringen fortsatt ikke har gitt en helhetlig oppstilling over landbruksbyråkratiet slik næringskomiteen i flere runder etterlyste i

sin behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008). Disse medlemmer viser til at antall byråkrater øker mens antall bønder går ned, og til at enkelte anslag peker på totale byråkratikostnader på nærmere 4 mrd. kroner. Disse medlemmer mener det er sentralt at ressurser avsatt til jordbrukspolitiske formål blir brukt effektivt, og vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen konkretisere omfanget av landbruksbyråkratiet i en redegjørelse til Stortinget."

"Stortinget ber Regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket."

Disse medlemmer mener at det i lys av utviklingen er et åpenbart behov for en grundig gjennomgang av jordbrukspolitikken, og viser til at Høyre i Dokument nr. 8:79 (2006–2007) fremmet forslag om en stortingsmelding om en fremtidsrettet jordbrukspolitikk. Disse medlemmer er positive til at Regjeringen nå vil sette ned en bredt sammensatt gruppe som skal se nærmere på mulige endringer i markedsordningene for kjøtt og egg. Disse medlemmer mener likevel at en slik gjennomgang blir altfor smal i forhold til de utfordringene og utviklingstrekkene næringen møter på mange felt.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om jordbrukspolitikk innen våren 2009."

Disse medlemmer vil peke på at det i denne perioden er blitt fremmet en rekke forslag som vil deregulere og fjerne restriksjoner som gjelder for jordbrukseiendom. Blant annet ønsket Høyre gjennom Dokument nr. 8:49 (2006–2007) å fjerne SLFs mulighet til å fremme innsigelser i saker som er avgjort i fylkeslandbruksstyrene.

Disse medlemmer ser det som helt sentralt å styrke bondens eiendomsrett til eget bruk. Høyre fremmet ved Dokument nr. 8:40 (2006–2007) forslag om å fjerne boplikten og prisreguleringen på landbrukseiendom. Boplikten er til hinder for en fremtidsrettet utvikling av jord- og skogbruk i Norge, og det er ikke dokumentert at den bidrar til bosetting. Prisreguleringen gir i mange tilfeller kunstig lave priser, er til hinder for omsetning og øker risikoen knyttet til investeringer på gården. Stor avstand mellom

markedspris og regulert pris skaper også et grunnlag for tilfeller der deler av kjøpsvederlag holdes skjult for myndighetene. Disse medlemmer mener det er et grovt inngrep i eiendomsretten at staten tvinger folk som vil selge gården til å ta en lavere pris enn det kjøper er villig til å betale.

Disse medlemmer viser til landbruks- og matministerens svar til Stortinget av 12. juni 2008, der det hevdes at en fjerning av prisreguleringen på jordbrukseiendommer vil gi en svakere inntektsutvikling og et lavere inntektsnivå for bøndene.

Disse medlemmer registrerer at statsråden her er på kollisjonskurs med egne partifeller på Stortinget. Stortingsrepresentant for Senterpartiet Ola Borten Moe tok i Dagens Næringsliv samme dag til orde for fri prisfastsettelse på landbrukseiendommer. Stortingsrepresentant for Senterpartiet Per Olaf Lundteigen uttalte i debatt med Høyres Torbjørn Hansen på NRK Dagsnytt Atten samme dag: "Jeg gjør meg altså til talsmann for at de prisbestemmelsene som gjelder for konsesjonspliktige salg må gjennomgås, og må bli mer liberale". Lundteigen uttalte videre at: "Vi må gå gjennom prisbestemmelsene, noe som innebærer at prisnivået på gårdsbruk vil måtte tillates høyere, samtidig som vi må knytte plikter til eiendomsretten".

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at boplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser videre til at det til tider er produksjonsunderskudd på melk i Norge. Etterspørselsunderskuddet er på om lag 150 millioner liter melk, noe som er identisk med det volum melk som går med til produksjon av ost til eksport som subsidieres med kr 1,39 pr. liter. Det vil derfor på alle måter være bedre at produksjonsunderskuddet dekkes ved å avvikle eksportsubsidiene.

Disse medlemmer viser videre til at miljø- og utviklingsminister Erik Solheim til Bergens Tidende (bt.no) 4. juni 2008 uttrykker følgende knyttet til de pågående WTO-forhandlingene:

"Eksportsubsidier har vært en ulykke for landbruket i den tredje verden. Det er jeg 110 prosent imot."

Dette understreker etter disse medlemmers syn at de norske eksportsubsidiene av ost er en feilslått politikk både i nasjonal og internasjonal sammenheng. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2008."

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at bøndene naturlig nok har tilpasset sin drift til de rammevilkår næringen har hatt i de senere tiår.

Disse medlemmer er positive til fortsatt omstilling, men mener at en drastisk omlegging av nåværende landbrukspolitikk vil medføre en ukontrollert utvikling i strid med sentrale målsettinger for jordbrukspolitikken og generelle prinsipper om forutsigbarhet. Disse medlemmer mener derfor at landbruket må moderniseres gradvis med utgangspunkt i dagens opplegg med blant annet markedsordning for melk, geografisk differensiering i kvote- og tilskuddsordninger og bruk av handlingsrommet for tollvern slik at det blir mulig for bøndene og næringsmiddelindustrien å tilpasse seg utviklingen.

Komiteens medlem fra Venstre ønsker å videreføre jordbruksforhandlingene, men som en rendyrket inntektsavtale mellom bøndene og staten. Alle andre tilskudd og ordninger bør overføres til ordinære poster på statsbudsjettet og avgjøres og besluttet i åpne diskusjoner i vårt folkevalgte demokrati, og ikke i lukkede forhandlinger innenfor det korporative system.

Dette medlem vil understreke innledningsvis at Venstre har tradisjon for å stemme for avtaler som er framforhandlet mellom staten og ulike organisasjoner knyttet til lønnsoppgjør, trygdeoppgjør og jordbruksoppgjør. Venstre vil således stemme for den framforhandlede jordbruksavtale mellom staten, Norges Bondelag og Norges Bonde- og Småbrukarlag for perioden 2008–2009. Dette betyr imidlertid ikke at dette medlem mener at avtalen er godt tilpasset de utfordringene norsk landbruk står overfor.

Dette medlem ønsker overføringer til landbruket på om lag dagens nivå, men med mer produksjonsnøytrale og miljøvennlige tilskuddsordninger.

Dette medlem mener den økende kostnadsveksten og renteøkningen er en av de største utfordringene for landbruket. Prisene på gjødsel og kraftfôr øker. Selv om staten vil kompensere for noe av denne økningen, vil mye av inntektsveksten bøndene har fått gjennom dette oppgjøret for mange bli spist opp av økte kostnader og større renteutgifter.

Dette medlem viser til Venstres forslag om en avvikling av de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften i statsbudsjettet for 2008. Dette medlem foreslo også dette i forbindelse med behandlingen av jordbruksoppgjøret 2007–2008 i Stortinget våren 2007.

2.1.1 Hovudtrekk i avtala

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merka seg at jordbruksoppgjæret i år fører vidare den kursendringa i landbrukspolitikken som Regjeringa byrja gjennom avtala i 2006, m.a. ved å leggje til rette for ei klar nivåheving i inntekta. Fleirtalet er glad for at Regjeringa med dette følgjer opp lovnadene frå Soria Moria-erklæringa, der det går fram at "Regjeringa vil sikre utøvarar i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper". Vidare heiter det at "Regjeringa vil sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet" og at "strukturprofilen må styrkes".

Fleirtalet viser til at staten og jordbruket sitt forhandlingsutval framforhandla ei avtale 16. mai. Både Noregs Bondelag og Norsk Bonde- og småbrukarlag valde i år å leggje avtalen ut til uravstemming blant medlemene. Fleirtalet har merka seg at eit stort fleirtal i begge organisasjonane stemte ja til forhandlingsresultatet i uravstemminga, og er glad for det. Fleirtalet meiner det vil vere i strid med hevdvundne demokratiske prinsipp dersom staten skulle blanda seg inn i interne vedtaksprosessar i organisasjonane, sjølv om uravstemming førte til at proposisjonen vart lagt fram på eit seinare tidspunkt enn det som er vanleg. Fleirtalet meiner òg at når Stortinget har 12 dagar frå framlegg til vedtak på å handsama proposisjonen, er det tid nok til ei forsvarleg handsaming. Fleirtalet meiner det vil vere i strid med hevdvunnen praksis dersom proposisjonen blei fremma for Stortinget før avtala var vedtatt av organisasjonane.

Fleirtalet merka seg at det også under den opne høyringa i komiteen kom fram at avtala var positivt motteke i store delar av næringa. Fleirtalet konstaterer at ramma er fordelt med 1 505 mill. kroner i auka råvareprisar, og 350 mill. kroner som auka løyver over statsbudsjettet i 2009. Det resterande er ledige midlar på avtala frå 2007.

Fleirtalet merker seg at hushaldningane sin del av utgifter til mat og alkoholfrie drikkevarer har vore fallande over langt tid, og at ei prisauke på råvarene vil utgjere 4 kroner pr. dag for ein familie på fire.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, har merka seg at sjølv om ein det siste året har hatt auka etterspørsel og ein sterk vekst på heimemarknaden, og dermed ei auke i brutto inntekter i landbruket, så har auka kostnader ført til at nettoveksten i inntektene er lågare enn det som vart lagt til grunn i oppgjæret i fjor. Dette fleirtalet er tilfreds med at årets avtale dekkjer den forventta kostnadsauken i 2008 og 2009, samstundes som den gir jordbruket moglegheit til å

heve inntektsnivået i 2009. Dersom kostnadsauken for mineralgjødning og fôrvarer aukar med vesentleg meir enn det som er lagt til grunn i avtala, vil det bli gjennomført justeringsforhandlingar til hausten. Dette fleirtalet meiner dette er ei betring av avtala som gir økonomisk tryggleik og forutsigbarhet for næringa.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, meiner at oppgjeret i år gjer store moglegheiter for næringa og har ei rekkje viktige politiske prioriteringar som syner endra kurs.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, har merka seg at i oppgjeret vert grovfôrbaserte produksjonar som mjølk, sau og storfekjøtt framheva, noko som er viktig for å styrkje eit miljøvennleg landbruk av ulike bruksstorleikar i heile landet. Betra rammevilkår for beiting utnyttar dei ressursane som ligg i utmarka og som medverkar til eit velpleidd kulturlandskap, noko som òg er viktig for andre næringar rundt om i landet. I tillegg vert det i dette oppgjeret gjeve moglegheit for fleire driftstilskot på same bruk, og saman med rovdyrtiltak er dette viktige grep for å sikre eit leve-dyktig og mangfaldig distriktslandbruk.

Dette fleirtalet merkar seg at det gjennom jordbruksoppgjeret vert lagt til rette for at landbruket i større grad enn i dag kan dekkje etterspørsel etter dei varene som det er naturleg å produsere i Noreg og stimulera til nisjeproduksjonar. Dette fleirtalet er nøgd med at avtala stimulerer til auka produksjon av storfe- og sauekjøtt, der den norske produksjonen i dag ikkje dekkjer etterspørselen i marknaden.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre konstaterer at det ble enighet mellom partene i jordbruksoppgjøret for 2008, til tross for meget stor avstand i tilbud og krav. Disse medlemmer viser til at rammen på 1,9 mrd. kroner er fordelt slik at om lag 80 pst. skal tas ut gjennom pris, og dermed betales av næringsmiddelbedriftene og forbrukerne, mens om lag 20 pst. tas ut i økte bevilgninger. Disse medlemmer viser til at virkningen av prisøkningen i St.prp. nr. 69 (2007–2008) er anslått til anslagsvis 1 500 kroner over et år for en familie med to voksne og to barn. Disse medlemmer viser til landbruks- og matministerens svar av 12. og 13. juni 2008 (vedlagt) hvor det fremgår at beregningene i proposisjonen bl.a. er basert på at alle prisøkninger i jordbruksoppgjøret uten endring blir ført videre i industri- og handelsledet. Disse medlemmer stiller seg på bakgrunn av dette tvilende til om de beregninger som er gjort,

er dekkende for den reelle prisøkningen for husholdningene.

Disse medlemmer viser til at NHO Mat og Drikke derimot har uttalt at prisvirkningen vil variere, men at den på enkelte vareslag kan bli nærmere 10 pst., og at HSH har anslått prisøkningen til 3 500 kroner pr. familie. Disse medlemmer viser til at et slikt uttak på pris har en negativ effekt for familier med svak økonomi, og at dette kommer på toppen av mange renteøkninger, økte drivstoffpriser og økende inflasjon.

Disse medlemmer viser videre til at næringsmiddelindustrien så på de økte prisene internasjonalt som en unik mulighet til å styrke norsk mat- og drikke-industris konkurransekraft, og at et moderat jordbruksoppgjør kombinert med strukturendringer i jordbrukssektoren kunne ha satt industrien i stand til å gjenvinne tapte markedsandeler.

Disse medlemmer viser til at matproduksjonen og arealbruken i jordbruket er stabil til tross for store endringer i antall bruk og årsverk. Disse medlemmer mener at målene for jordbrukspolitikken kan nås til en lavere kostnad for samfunnet enn det som fremkommer av jordbruksavtalen. Disse medlemmer mener jordbruket trenger en gradvis deregulering, betydelig forenkling, avbyråkratisering, styrking av eiendomsretten og at norske bønder får større frihet til å utnytte potensialet på gården. Disse medlemmer mener at fortsatt omstilling ikke vil bety en nedbygging av landbruket, men vil være en forutsetning for et robust landbruk. Disse medlemmer ønsker derfor en full gjennomgang av lov- og regelverket med sikte på en gjennomgående modernisering, og viser til de respektive partiers merknader under kapittel 2.1 Innledning.

Disse medlemmer mener det er prinsipielt uheldig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Disse medlemmer viser også til at Stortinget ikke har praksis for å vedta endringer i jordbruksoppgjøret, verken under behandlingen av oppgjøret eller i forbindelse med budsjettene. Stortinget har i liten grad åpne, fremoverskuende og prinsipielle debatter om jordbrukspolitikken, og Regjeringen har stemt imot Høyres forslag om en ny stortingsmelding om jordbrukspolitikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at dette er betenkelig i et demokratiperspektiv og at jordbruksforhandlingene bør erstattes med en konsultasjonsordning knyttet til ordinær budsjettbehandling.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at det etter alt

å dømme ikke er noen andre land som har et system med jordbruksforhandlinger. Disse medlemmer viser i den sammenheng til den åpenhet EU legger opp til i forbindelse med sin såkalte Helsesjekk av landbrukspolitikken. Disse medlemmer vil understreke at denne prinsipielle tilnærmingen til hvilken prosess som tjener samfunnet best, ikke har direkte betydning for hvilke virkemidler som skal benyttes eller omfanget av disse.

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke."

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om overføringer til jordbruksnæringen over statsbudsjettet etter forutgående konsultasjoner mellom de berørte næringsorganisasjoner og Regjeringen."

Medlemene i komiteen frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre strekar under at det er avgjerande å ha eit aktivt landbruk i alle delar av landet. Landbruket medverkar til å oppretthalda hovudtrekka i busettingsmønsteret og eit levande kulturlandskap. Difor må me leggja til rette for ein variert bruksstruktur som både tar omsyn til tradisjonelle familiebruk og gjer muligheit for ulike samarbeidsformer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg sterkt kritiske til den landbrukspolitikken som har vært ført i etterkrigstiden og som fortsatt videreføres av den sittende regjeringen. Disse medlemmer kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den fremforhandlede jordbruksavtalen fordi den ikke bærer bud om noen ny innretning i landbrukspolitikken, dette til tross for at det er et stort behov for en kursomlegging. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har dette ikke skjedd. Også i år var det et stort sprik mellom det kravet som ble fremlagt av bondeorganisasjonene og det tilbudet som kom fra staten. Den fremforhandlede avtalen ligger også på ca. halvparten av det opprinnelige kravet fra organisasjonene. Med den kraftige kostnadsveksten som er i samfunnet, er det grunn til å tro at bonden ikke vil sitte igjen med så mye mer i reelle økte inntekter. Kostnadsveksten skyldes langt på vei Regjeringens mangelfulle politikk, som bl.a. har ført til en kraftig renteoppgang. Dette gjør at investeringer i nybygg i landbruket har blitt betydelig dyrere. Med den strukturutvikling som det er nødvendig å gjennomføre i det norske landbruket i de kommende år, må det investeres betydelig i nybygg. Dette må gjøres også

på grunn av statlige pålegg som løsdriftskravet og forbud mot burhøns.

Disse medlemmer mener de beregnede inntektsmålene i den fremforhandlede avtalen er svært usikre fordi de er beregnet et helt år frem i tid. Å ha oversikt over hvordan kostnadsutviklingen blir i landbruket og i samfunnet ellers i tiden frem til 1. juli 2009, er nesten umulig. Derfor er det svært tvilsomt om bonden vil kunne ta ut den inntekt som er fastsatt i avtalen. Dersom man skal opprettholde et system med jordbruksavtale, bør avtalen gjelde for et kalenderår.

Disse medlemmer er sterkt kritiske til målprissystemet, hvor Stortinget politisk fastsetter prisen på landbruksprodukter. Målprissystemet innebærer at man fastsetter prisene et helt år frem i tid. Et slikt system gjør at man setter markedet ut av spill, noe både forbruker og bonde taper på. Det må innføres et normalt markedsbasert system for landbruksprodukter som styres av tilbud og etterspørsel. Ved underdekning i markedet vil produsenten kunne ta en høyere pris, mens forbruker kan velge andre produkter dersom prisen på et produkt er for høy. Da vil prisene på produktene variere i takt med markedet og produsentene må være markedsorienterte i sin produksjon. I en situasjon som i dag, hvor forbrukerne etterspør mer enn det norske bønder kan produsere, vil et markedsbasert system bidra til en høyere produksjon. I et markedsbasert system vil det også oppstå konkurranse mellom produsentene, noe som fører til bedre produkter, innovasjon og mer kostnadseffektiv produksjon. Dette vil bidra til bedre inntektsmuligheter for de produsenter som er dyktige, innovative og gode forretningsmenn. Disse medlemmer vil påpeke at markedsbaserte systemer fungerer i alle andre markeder og at det derfor ikke er noen grunn til å unnta landbruket fra dette. Dersom man ønsker markedskorrigerende tiltak, må dette gjøres med andre elementer enn et målprissystem.

Den kraftige nedgangen i antall bønder og bruk vil derfor fortsette i de kommende årene og antakeligvis med økt kraft. Aktørene i landbruket har liten fremtidstro, og tilliten til Regjeringens landbrukspolitik er på et lavmål. Bondeorganisasjonene har i forbindelse med årets jordbruksoppgjør gjennomført en uravstemning hvor kun en mindre del av medlemmene deltok. Dette viser at engasjementet rundt Regjeringens landbrukspolitik ikke er stor. Den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden har blitt fanget inn i et "nett" og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Landbrukspolitikken er preget av en sterk iver etter å regulere næringen helt ned til den minste detalj og hvor offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av

hvordan utviklingen i landbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over sin egen eiendom og arbeidsplass har blitt borte, og bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk enn selvstendig næringsdrivende innenfor matproduksjonsbransjen, slik de burde ha vært. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er blitt fraværende i store deler av landbruket. Disse medlemmer finner det merkelig at både landbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en slik politikk, som stadig fører til færre bønder og stor misnøye rundt inntektssituasjonen og utviklingsmuligheter blant aktørene i næringen. Disse medlemmer vil også påpeke at jordbruksavtalesystemet har blitt så innviklet og komplisert at få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet har mulighet til å sette seg inn i alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det er heller ikke noen andre land innen OECD-området som har funnet det formålstjenlig å praktisere et system med jordbruksavtale.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Forslaget til jordbruksavtale bifalles ikke."

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til landbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

Medlemen frå Kristeleg Folkeparti viser til at regjeringspartia under valkampen i 2005, som i mange andre saker, lova ein heilt ny kurs i landbrukspolitikken. Det har ikkje skjedd. Regjeringa sin landbrukspolitikk er stort sett ei vidareføring av regjeringa Bondevik II sin politikk. Denne medlemen står difor hovudtrekka i Regjeringa sin landbrukspolitikk, og er tilfreds med at det lèt seg gjera å koma fram til eit oppgjær som landbruket sine organisasjonar har slutta seg til.

Denne medlemen er generelt tilfreds med storleiken på den samla ramma på 1,9 mrd. kroner, men er uroa for fordelinga av den. Denne medlemen meiner at ramma burde hatt ei fordeling som hadde vore meir balansert mellom prisstøtte og budsjettløyvingar, med mindre prisstøtte og større løyver over statsbudsjettet. Det ville for det første ha kome mindre bruk til gode, og dermed gjera det lettare å nå det viktige landbrukspolitiske målet om å halda ved like ein variert bruksstruktur. For det andre ville det gje mindre kostnader for vanlege forbrukarar og for norsk økonomi samla sett. For det tredje ville større budsjettløyvingar relativt til prisstøtte ha vore meir i tråd med den utviklinga me etter alt å dømma må gjennom for å etterleva framtidige WTO-forpliktingar.

Denne medlemen strekar under at kostnadsutviklinga i jordbruket framleis gjer inntektssituasjonen krevjande. Denne medlemen peikar på at det framleis er naudsamnt med ei opptrapping i overføringane til bøndene, med vekt på større budsjettløyvingar og betre investeringsordningar enn i dette oppgje-ret.

2.1.2 Viktige politikkområde

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil verne om jordbruksavtala som institutt, slik at organisasjonane i landbruket også i framtida skal kunne forhandle med staten om prisar på jordbruksvarer og andre avgjerder som er viktige for næringa ut frå bestemmingar i Hovudavtalen.

Fleirtalet har merka seg at både Høgre og Framstegspartiet vil fjerne jordbruksavtala. Medan Framstegspartiet vil at overføringer til landbruket skal vedtas av Stortinget i samband med overføringane over statsbudsjettet, vil Høgre at overføringer skal gjerast etter konsultasjonar mellom næringsorganisasjonane og Regjeringa.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, viser til budsjettmessige endringar i sluttprotokollen til den framforhandla avtala. Likevel ynskjer ein å kommentere nokre politiske prioriteringar.

"Ta heile landet i bruk", er den nasjonale strategien for næringsutvikling innan landbruket, med verkemidlar for å ta i bruk alle ressursane garden har, og gjere seg nytte av dei moglegheitene som ligg både i nisjeproduktar, gardsturisme, skogen, og fritidsfiske.

Dette fleirtalet har merka seg at avtala følger opp med verkemiddel som er innretta mot ei oppfølging av strategien.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er tilfreds med at ein i avtala i år legg vekt på å tilpasse marknadsordningane til internasjonale plikter.

Eit tredje fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, har merka seg at det skal setjast ned ei breitt samansett arbeidsgruppe for å sjå på tiltak og forslag knytt til marknadsordningane framfor avtala neste år. Det er nødvendig at ein kjem fram til løysingar som utnytter det auka inntektspotensialet som finst for næringa, men som samstundes

tek i vare omsynet til tryggleik og framsynt planlegging for næringsutøvarane.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er kjent med at norsk landbruk har store investeringsbehov, og er derfor glad for at kapitaltilgangen blir betra gjennom at både bevilgninga til og rammene for løyve frå Landbrukets utviklingsfond er auka monaleg, samstundes som den øvre grensa for investeringsstøtte er auka.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at det er god grunn til å anta at det gjeldende regelverket skaper et enormt byråkrati, både i offentlig forvaltning og hos aktørene i næringen, som legger bånd på store ressurser som heller kunne ha vært benyttet til verdiskaping i landbruket og tilflytt aktørene i næringen som inntekt fremfor som offentlige overføringer som i dag. Disse medlemmer viser til at statsråd Terje Riis-Johansen ikke ønsker å svare på hvor mange offentlig ansatte som er knyttet til landbruket i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning. Det vises i denne sammenheng til behandlingen av representantforslag Dokument nr. 8:43 (2007-2008) fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Øyvind Korsberg og Kåre Fostervold om tiltak for å redusere landbruksbyråkratiet, hvor statsråd Riis-Johansen avviser at landbruksbyråkratiet har noe omfang av betydning. Det vises også til svar fra statsråden på skriftlig spørsmål nr. 728 og 907 (2005-2006) fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr. Det er på bakgrunn av disse unnvikende svarene god grunn til å anta at antallet ansatte landbruksbyråkrater er svært høyt og at lite gjøres for å redusere antallet. Disse medlemmer mener at dette har avdekket en svakhet i offentlig forvaltning ved at man ikke har oversikt over hvilke arbeidsoppgaver de ansatte i offentlig sektor har. Professor ved Universitet for Miljø og Biovitenskap, Nordmann Aanesland, hevder i en rapport utarbeidet for Civita i 2006 at antallet landbruksbyråkrater ligger mellom 5 000 og 10 000. Dette er svært høyt når antallet bønder er 48 000. Disse medlemmer ser det likevel som positivt at statsråden ved behandlingen av Dokument nr. 8:43 (2007-2008) ga lovnader om at han i de fremtidige budsjettproposisjoner vil redegjøre nærmere for omfanget av landbruksbyråkratiet. Det er imidlertid ikke nok å kun redegjøre for omfanget av landbruksbyråkratiet, men Regjeringen må også legge frem en klar plan for hvordan byråkratiet skal reduseres og hvordan man har tenkt å redusere byråkratiet overfor næringen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) fremme konkrete tiltak for avbyråkratisering av landbruket."

Disse medlemmer viser til innspillet fra NHO Mat og Drikke til næringskomiteen i høring om jordbruksoppgjøret hvor det påpekes at et moderat jordbruksoppgjør, kombinert med strukturendringer i jordbrukssektoren, kunne ha satt industrien i stand til å gjenvinne tapte markedsandeler. NHO påpeker videre at den voldsomme prisveksten vil kunne føre til økt grensehandel og press på renten, noe som vil føre til svekket konkurransekraft for industrien.

Disse medlemmer mener at den internasjonale situasjonen med økt konkurranse og et svakere tollvern tilsier at norsk landbruk må legges om og at vi må begynne med tiltak før det er for sent. Vi vil i enkelte produksjoner få et volumproduserende landbruk, mens mindre bruk vil konsentrere seg om å produsere kvalitetsprodukter som kan ta ut en høyere pris i markedet. Mange nisjeprodusenter har kommet langt og produserer svært gode varer av en høy kvalitet, men fortsatt kan mye gjøres, bl.a. ved å profesjonalisere markedsarbeid og produktutvikling.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener at dette blir avgjørende for at deler av norsk landbruk skal kunne overleve, for eksempel i Sogn og Fjordane.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at det også er nødvendig å knytte reiselivsnæringen og landbruket tettere sammen ved at reiselivsbedrifter har et økt fokus på å servere lokalt produsert mat. På den måten kan lokale bønder forsyne lokale reiselivsbedrifter med lokalt produsert mat, noe som vil gi bonden en høyere inntekt enn om produksjonen skal gå gjennom tunge mellomledd som tar store deler av gevinsten. Det er viktig at offentlige verdiskapingsprogrammer og en økt del av midlene over jordbruksoppgjøret går til å utvikle dette.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen nå har vedtatt å endre forskriften om utenlandsk bearbeiding av norsk kjøtt ved å innføre et auksjonsprinsipp og innføring av kvoter for de bedrifter som ønsker å utføre utenlandsk bearbeiding. Dette kan føre til at enkelte store aktører sikrer seg rettighetene til utenlandsk bearbeiding ved å gi et høyt bud på kvotene, uten at de selv har tenkt å benytte seg av kvotene fullt ut. Aktører som i dag benytter seg av utenlandsk bearbeiding kan oppleve å bli presset ut av markedet på grunn av dette. I tillegg vil den nye ordningen medføre høyere priser for forbrukerne på disse varene fordi auksjonsavgiften vil bli lagt på prisen til forbruker. Dette svekker både bedriftenes øko-

nomi og bidrar til å øke matvareprisene mellom Norge og våre naboland.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at aktørene i jordbruket har et svært høyt antall lover og forskrifter som de må forholde seg til. Det må være et mål for offentlige myndigheter at dette antallet blir betydelig redusert slik at bøndene kan få næringsfriheten tilbake. Dette vil bidra til at de næringsdrivende i landbruket blir mindre avhengig av det offentlige. Disse medlemmer mener det er betenkelig at statsråd Terje Riis-Johansen ikke kan svare på hvor mange forskjellige lover og forskrifter som aktørene i landbruket må forholde seg til, og det vises i denne sammenheng til svar fra statsråden på skriftlig spørsmål nr. 381 (2206-2007) fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) konkretisere det antall lover og forskrifter som aktørene i landbruket må forholde seg til og fremme en konkret plan for forenkling og reduksjon."

Disse medlemmer viser til at det sannsynligvis vil bli et redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om en gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en "blåmandag" når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på markedsøkonomiske kriterier må ha topp prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer vil vise til at den norske næringsmiddelindustrien er under press fra utlandet og at det er viktig at den norske landbrukspolitikken sikrer at industrien får råvarer til en konkurransedyktig pris. For å oppnå dette er det nødvendig med en strukturrasjonalisering av landbruket slik at enhetskostnadene går ned. Industrien er konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører på foredling og industriell produksjon, men råvarekostnadene er for høye i forhold til våre naboland og kan ved økt import true viktige arbeidsplasser og verdiskaping i industrien. Næringsmiddelindustrien står for om lag 20 pst. av sysselsettingen og verdiskapingen i industrien. Et fellestrekk er at produksjonen gjennomgående er relativt arbeidsintensiv, til tross for at bedriftene har tatt i bruk svært moderne teknologi. Norge må derfor benytte den tiden som ennå er

igjen til å tilpasse primærproduksjonsleddet til den nye hverdagen som alle ser vil komme i forholdsvis nær fremtid. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at Regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og ikke som i dag forholde seg helt passivt til den utvikling som gradvis skjer. Resultatet av en slik politikk vil gjøre stor skade i næringsmiddelindustrien. Disse medlemmer viser til at flertallet i det regjeringsoppnevnte Industriutvalget – NOU 2005:4 uttalte følgende om næringsmiddelindustriens rammevilkår:

"Utvalgets flertall mener det må utvikles et mer effektivt jordbruk som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. Utfallet av WTO-forhandlingene er usikkert. Det er ikke mulig å forutsi konsekvensene, fordi forslagene ennå ikke er tallfestet. Retningen er likevel klar, og vi må forvente at en endelig avtale vil få reell og betydelig effekt på norsk jordbruk og tilhørende næringsmiddelproduksjon. Utvalgets flertall mener at myndighetene også av hensyn til næringsmiddelindustrien, allerede nå bør begynne tilpasningen av jordbrukspolitikken til endrede internasjonale rammebetingelser. Jordbrukspolitikken bør i større grad fremme mer effektiv produksjon som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. En helhetlig verdikjedetenkning bør ligge til grunn for reguleringer og tiltak. Dette er en forutsetning for at industriselskapene skal kunne ha grunnlag for å legge sine investeringer til Norge."

Disse medlemmer er av den oppfatning at en så klar uttalelse fra et regjeringsoppnevnt utvalg som hadde i oppdrag å utrede tiltak for å beholde norsk industris konkurransedyktighet, må følges opp i konkret politikk. Regjeringen har her mulighet til å føre en aktiv næringspolitikk rettet direkte mot næringsmiddelindustrien. En aktiv industripolitikk er en viktig del av en nyorientert landbrukspolitikk.

Disse medlemmer er skuffet over at Regjeringen ikke tar et oppgjør med det landbrukspolitiske styringssystemet og det juridiske grunnlaget for landbrukspolitikken som i stor grad ble utformet i mellomkrigstiden under helt andre forhold. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 70 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi den ikke har nådd målene knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antallet bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og det er påregnet at den samme avgangen vil fortsette også med årets jordbruksavtale. Nye tall viser at bosettingsutviklingen i distriktene er sterkt synkende. Dette må være et stort nederlag for Regjeringen som har bebudet en ny kurs i landbrukspolitikken. Videre har landbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at alle begrensninger og hindringer som

er satt gjennom konsesjonsbegrensninger, målpriser, produksjonskvoter og selektive støtteordninger, har vært ødeleggende for bøndene. Disse medlemmer vil derfor prioritere en kraftfull omlegging der deregulering, avbyråkratisering og konkurranse settes i høysetet. Disse medlemmer mener denne prosessen må innledes snarest for å unngå at vi senere kan risikere å få en næring i full oppløsning. Disse medlemmer viser til at analyseselskapet Econ i 2004 utarbeidet en rapport på vegne av Landbruks- og matdepartementet som konkluderer med at de mange reguleringene i landbruket med fordel kan oppheves da de først og fremst legger en begrensning på utviklingen av næringen og virker negativt i forhold til verdiskapingen i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at de konklusjoner som fremkommer i Econ-rapporten snarest må gjennomføres slik at ny vekst og optimisme i landbruket kan sikres.

Disse medlemmer mener et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger skal være et ledd i distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosetting i distriktene har vært mislykket. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den i tillegg til egne kostnader bære en andel av kostnadene til en landbrukspolitikk som er en av verdens dyreste. Disse medlemmer registrerer at den førte politikk har gitt en skjev fordeling av ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. Disse medlemmer mener det derfor er et behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Disse medlemmer har stor tro på det norske landbruket og på norske bønder. Det er flertallet i Stortinget som har vist en mistillit til den norske bondestanden ved å begrense næringens frihet sterkt. Det er betenkelig at Senterpartiet har vært hærfører for en slik politikk. Disse medlemmer er av den oppfatning at det norske landbruket har store muligheter til å utvikle seg til en konkurransedyktig næring som også kan konkurrere på et internasjonalt marked med spesielle produkter. Norske klimaforhold, genressurser, økologi og kompetanse hos bøndene er særskilte fortrinn som kan utnyttes til vår fordel i et internasjonalt marked. Betalingsvillige forbrukere i EU og på andre markeder leter etter trygge og sunne matvarer

som også har en kvalitet og god smak. Disse medlemmer mener at vi har alle forutsetninger for å kunne levere slike produkter her i landet, men at det forutsetter en målrettet satsing og dyrking av gründerkultur, slik som man har erfaring fra i andre næringer. Norsk industri og mange andre næringer har blitt internasjonalt ledende innenfor sine segmenter. Dette har gjort at Norge på mange områder har høykompetanse på internasjonalisering, markedsføring, produktutvikling, kvalitetssikring og andre elementer som er viktige for å kunne lykkes internasjonalt. Disse medlemmer mener at Regjeringen burde legge en strategi for hvordan landbruket kan trekke vekst på den kompetansen som allerede finnes i landet og i mange bransjer. Ved å kople slik kompetanse med de fordeler som norsk landbruk allerede har vil man kunne skape en vinnernæring som kan lykkes internasjonalt. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at en større del av de offentlige midler som blir avsatt til landbruksformål bør benyttes til å utvikle nisjeproduksjon som kan ta økte markedsandeler både i Norge og internasjonalt. Flere mindre nisjeprodusenter har allerede lykkes med dette, men har behov for å være knyttet til et apparat som kan bidra med denne formen for kompetanse. Økt internasjonal deltakelse på matmesser og kontakt med internasjonale kokkemiljøer, som for eksempel på Grüne Woche i Berlin, vil bidra til økt interesse for og bedre markedsføring av norsk mat.

Disse medlemmer mener at det må foretas en særskilt gjennomgang av hvilke skatter og avgifter som landbruket er ilagt, slik at det kan foretas en reduksjon av disse. Det er nødvendig at de verdier som skapes i næringen forblir hos aktørene i næringen, og ikke slik som i dag hvor staten tar inn store summer i skatter og avgifter for så å fordele noe tilbake i form av overføringer. Disse medlemmer ønsker ikke et system med særskilte skattefradrag, som for eksempel jordbruksfradraget, fordi dette er å begynne i feil ende. Det er kun et fåtall bønder som kan utnytte jordbruksfradraget fullt ut. Fokuset må være å innføre skattelettelse som kommer alle til gode, også små bruk. Dersom staten skal bidra til økte inntekter hos bøndene må direkte skattelettelser og fjerning av særskilte skatter gjennomføres før man innfører særskilte fradrag. Oppheving av reguleringer og konsesjonsbestemmelser er også tiltak som vil kunne bidra til å øke inntektene hos de bønder som tenker moderne og som ønsker å satse på landbruket som fremtidig levemåte.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 konkreti-

sere hvilke skatter og avgifter som landbruket blir ilagt som næring."

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket."

Disse medlemmer er bekymret for at den norske landbrukspolitikken bidrar til en økt grensehandel ved at handel som kunne ha bidratt til verdiskaping og sysselsetting i Norge havner i våre naboland. Tall viser at grensehandelen nå er på om lag 10 mrd. kroner pr. år. Disse medlemmer er av den oppfatning at Regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og bør gjøre endringer i landbrukspolitikken som bidrar til at nordmenn finner det formålstjenlig å handle i Norge. Det er beklagelig at Regjeringen ikke har noen aktiv politikk på dette området. Det vises i denne sammenheng til svar fra finansministeren til stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på skriftlig spørsmål nr. 939 (2005-2006).

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser for øvrig til de respektive partiers merknader i kapittel 2.1.9 Foredling og omsetning.

2.1.3 *Mjølke*

Komiteen viser til at partane er samde om at det skal innførast moglegeheit for leige av mjølkekvoter for enkeltbruk opp til 400 000 liter for kumjølke og 200 000 liter for geitemjølke, noko komiteen ser som positivt.

Komiteen merker seg at med ei slik ordning, vil ein kunne utnytte kvoten og kapasiteten ved bruket betre. Over tid vil dette gi mindre mengde sovande kvote. Ordninga vil også gje større fleksibilitet ved at det vert opna for felles leveranse av mjølke utan at dette må organiserast som ei samdrift.

Komiteen viser til at det vert innført ei ordning for nyetablering i mjølkeproduksjon der det vert satt av 5 mill. liter kumjølkkvote som skal gjelde både for konvensjonelle og økologiske søkjarar. Komiteen er tilfreds med at det vert lagt til rette for nyetableringar, da det er uheldig at ei næring står fram som lukka over lengre tid. Dette vil være eit bidrag til å auke rekrutteringa i næringa, noko komiteen ser som sær viktig.

Komiteen har merka seg at prosjektet om utskifting til "Friskare geiter" blir vidareført.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, strekar under at leige av kvotene skal skje innan fylka/omsetningsregionane og at leigeperioden skal vare i minimum fem år.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er innført leieordninger for leiekvoter på enkeltforetak. Disse medlemmer mener at dette også må gjelde for samdrifter opp til kvotetak.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i neste jordbruksoppgjør om at samdrifter også skal få leie kvoter opp til kvotetaket."

Disse medlemmer viser til den avtale som ble inngått mellom Regjeringen og de uavhengige aktørene i meieriindustrien i 2007 for å sikre konkurranse på meieriområdet, og at ansvaret for konkurransen er overført til Konkurransetilsynet. Disse medlemmer forutsetter at det nye kontrollapparatet i Konkurransetilsynet kommer raskt på plass og at Regjeringen følger opp med mer ressurser dersom det skal vise seg å bli behov for det.

Disse medlemmer viser til at næringen oppfatter at kravene til å reagere overfor TINEs eventuelle feilaktige markedsadferd blir for omstendelige etter konkurranseloven § 11, og at små aktører ikke vil ha tilstrekkelige ressurser til å forfølge eventuelle overskridelser av konkurranseloven § 11. Disse medlemmer mener derfor det raskt må innføres en egen hjemmel for kontroll med priser og marginer i meierisektoren, herunder at det er tilstrekkelig margin mellom noteringsprisen på melk og prisen på det enkelte produkt i sluttmarkedet til å dekke de totale kostnader som påløper i foredlingsvirksomheten. Disse medlemmer viser til at landbruks- og matministerens på spørsmål om innføring av en slik hjemmel i svar av 13. juni 2008 til Stortinget viser til at det er konkurransemyndighetenes sitt ansvar å foreslå å fastsette lover og regler, samt kontrollere at foredlingen av meierivarer skjer i henhold til konkurransereguleringen, slik de har for markedene for andre sektorer både innenfor landbruket og ellers. Disse medlemmer forutsetter at det er tett dialog mellom Landbruks- og matdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet i saken.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sikre at det blir etablert en effektiv oppfølging av konkurransen i meierimarkedet i regi av Konkurransetilsynet og at Regjeringen gir en tilbakemelding på status for arbeidet i forbindelse med statsbudsjettet for 2009."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om å innføre en egen kontrollhjemmel for meierisektoren i konkurranseloven."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener at dette jordbruksoppgjøret er strukturdrivende mot større enheter. Leie av melkekvoter er det mest strukturdrivende grep som er tatt i norsk landbrukspolitik. Disse medlemmer mener dette sammen med en sterk favorisering av lønnsomhet til de som har stor produksjon vil stimulere til at flere norske landbruk vil legges ned og færre vil drive med melkeproduksjon, stikk i strid med Regjeringens politikk på området.

Disse medlemmer vil myke opp regelverket rundt samdrift og oppheve dagens begrensninger både hva gjelder geografiske avstander mellom deltakerne og antall deltakere. I dag er det en stram regulering av hvor mange som kan delta og hvor langt unna hverandre deltakerne kan bo.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen oppheve avstandsbe-
grensningene og begrensningene i antall deltakere i samdrifter."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre registrerer at staten i fjor kom med et forslag til endringer i prisutjevnsordningen for melk som skal legge til rette for økt konkurranse i markedet for meierivarer. De uavhengige aktørene i meierimarkedet aksepterte ordningen og det er blitt ro om ordningen. Disse medlemmer finner det positivt at Regjeringen innså at det måtte gjøres endringer slik at de uavhengige aktørene kom bedre ut av ordningene. Dette ville ikke ha skjedd uten et betydelig press fra disse medlemmer over tid.

Disse medlemmer viser til at det i forbindelse med fjorårets oppgjør ble fremmet forslag fra komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre om en oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen, jf. Innst. S. nr. 285 (2006–2007), og at det særlig ble lagt vekt på at enkeltbruk i melkeproduksjonen må få muligheten til å utvikle produksjonen ved å kjøpe eller leie kvote. Disse medlemmer ser det som et skritt i riktig retning at det nå åpnes for leie av melkekvoter for enkeltbruk, innenfor fylket/omsetningsregionen og innenfor kvotetaket på 400 000 liter pr. foretak. Disse med-

lemmer registrerer at Regjeringen også på dette området har erkjent at egen politikk må justeres, men mener at Regjeringen ikke går langt nok i å øke bøndenes muligheter til å satse på et fremtidsrettet driftsopplegg.

Disse medlemmer viser videre til at da det ble vedtatt et fritak for overproduksjonsavgift for produksjon på inntil 10 pst. utover tildelte kvoter for å øke melkeproduksjonen, gjaldt ikke dette for enkeltbruk som passerte et volum på 408 000 liter eller samdrifter som passerte 750 000 liter. Disse medlemmer mener dette er nok et eksempel på diskriminering av større bruk i Norge. Disse medlemmer mener at maksimalkvoten for enkeltbruk og samdrifter bør heves og at det bør være en friere omsetning av melkekvoter innenfor dagens geografiske rammer. Videre er det viktig å lette på de politiske restriksjoner som gjelder for samdriftsbruk, som i realiteten er en bremsekloss for videre utvikling av våre mest fremtidsrettede melkeprodusenter.

Disse medlemmer viser til landbruks- og matministerens svar av 13. juni 2008, hvor det hevdet at avstandsgrensen er viktig for å opprettholde en spredt produksjon og et mer miljøpositivt landbruk, mens antallsbegrensningen er viktig for å bidra til at de fleste foretakene faktisk er "samdrifter". Disse medlemmer er uenige i Regjeringens vurderinger av konsekvensene av en ytterligere deregulering for samdrifter.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennomføre en oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen. Sentrale elementer i en slik oppmyking må være økt maksimalkvote for enkeltbruk og samdrifter, en friere omsetning av melkekvoter og oppheving av avstandsbe-
grensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker primært at produksjon og omsetning av melk skal foregå i et marked med reell konkurranse uten offentlig fastsatte kvotebegrensninger. Disse medlemmer vil likevel, som en subsidiær holdning innenfor den eksisterende landbrukspolitikken, støtte ordningen med omsettelige produksjonskvoter for melk. Det bør da vektlegges at produksjonssystemet praktiseres på en måte som fører til en ønsket strukturutvikling og kostnadsreduksjon i norsk melkeproduksjon. En melkeproduksjon som overføres til bruk der mulighetene for større og mer rasjonell drift foreligger, vil kunne bedre konkurransevnen. Disse medlemmer vil hevde at med en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som gjøres landsomfattende, bedres mulig-

heten ytterligere for en ønskelig strukturutvikling og kostnadseffektiv melkeproduksjon. Disse medlemmer mener det er en positiv utvikling at partene i årets jordbruksoppgjør er blitt enige om en ordning med kvoteleie. Dette er en ordning som vil virke strukturrasjonaliserende og bidra til å bygge opp større enheter. Det er imidlertid negativt at ordningen er begrenset i størrelse.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

Disse medlemmer ønsker å etablere likeverdige konkurransevilkår mellom TINE og andre aktører i meierisektoren. Disse medlemmer minner i den forbindelse om forslag i Dokument nr. 8:53 (2004-2005) og Innst. S. nr. 191 (2004-2005), samt Dokument nr. 8:17 (2006-2007) og Innst. S. nr. 135 (2006-2007) om å etablere et juridisk og eiermessig skille mellom markedsregulator og TINE ved at oppgavene som markedsregulator legges til eget offentlig eiet selskap eller Statens Landbruksforvaltning. Disse medlemmer viser til at ovennevnte forslag, hvis det ble vedtatt, ville fjerne mye av behovet for etterkontroll fordi TINE-konsernets incentiver til kryssubsidiering ikke lenger ville foreligge. Disse medlemmer mener det innenfor det bestående system, med TINE som markedsregulator, er viktig å styrke og videreføre etterkontrollen.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er nødvendig å videreføre en markedsordning for melk samt geografiske grenser for omsetning av produksjonskvoter for kumelk for å opprettholde et aktivt jordbruk over hele landet.

2.1.4 Lausdrift

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmen fra Venstre, viser til tidligere behandling i næringskomiteen om krav om lausdrift, behandla i St.meld. nr. 12 (2002-2003), om at det fra 1. januar 2024 skulle være lausdrift for alle mjølkekyr og dei spørsmål om konsekvensar ved innføring av eit slikt krav som har vorte stilt i etterkant av behandlinga. Fleirtalet er tilfreds med at Landbruks- og matdepartementet har tatt merknaden frå næringskomiteen og andre innspel på alvor, og at departementet sette ned ei arbeidsgruppe hausten 2007 for å greia ut disse spørsmåla nærare.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Venstre, viser til arbeids-

gruppa sine konklusjonar om at ein kan gje unntak frå krav om lausdrift ved omsyn til bevaringsverdige rasar, bevaring av seterdrift, omsyn til kulturlandskap og beiting i kulturlandskap, omsynet til auke i tal på bruk med økologisk mjølkeproduksjon og omsynet til økonomi. Dette fleirtalet viser til departementet sin konklusjon om at krav om lausdrift ved omfattande restaurering og nybygg blir oppretthaldt, og at fristen for når alt storfe skal være i lausdrift bør forlengjast frå 2024 til 2034 for fjøs bygd eller vesentleg ombygd etter 1994. Dette fleirtalet støttar dette. Dette fleirtalet støttar vidare departementet sin konklusjon om at det skal stillast krav til beiting for alle besetningar i bås fjøs frå 2024 og dette fleirtalet meiner at dette også skal gjelde for lausdriftsbesetningar i nye fjøs. Dette fleirtalet legg vekt på at tilgangen på beiteareal må være verkeleg for slik å bidra til både å halda oppe kulturlandskapet og betre dyrevelferda.

Eit tredje fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ber Regjeringa kome attende til Stortinget på eigna måte med ei vurdering av korleis eit slikt krav kan utformast og kor raskt det kan gjennomførast.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at Framskrittspartiet under behandlingen av St.meld. nr. 12 (2003-2004) fremmet forslag om at løsdriftskravet skulle innføres fra 2034. Det er viktig ved innføring av nye pålegg overfor en næring fra staten at det tas høyde for at næringen får tilstrekkelig med tid til å omstille seg til de nye kravene. I dette tilfellet ville mye kapital gå til spille ved at landbruket ikke kunne utnyttet restverdien i eksisterende driftsbygninger.

Komiteens medlem fra Venstre er skuffet over at Regjeringen utsetter krav om løsdrift, jf. St.meld. nr. 12 (2002–2003) om dyrehold og dyrevelferd hvor det fremgår krav om løsdrift for alle melkekyr fra 1. januar 2024. Dette medlem er spesielt skuffet over Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti som har gått bort fra sitt standpunkt da man behandlet stortingsmeldingen om dyrehold og dyrevelferd. Dette medlem stiller seg undrende til at bevaringsverdige raser skal ha det bedre hvis man utsetter kravet om løsdrift i 10 år. Tiltakene som fremmes i jordbruksoppgjøret for å løse problemene er at det kan være aktuelt å ha noen bås plasser som kan anvendes i kortere perioder i spesielle tilfeller, for eksempel ved brunst eller ved aggressiv atferd fra de bevaringsverdige rasene. Dette medlem mener at man allerede har kommet langt i å finne andre løsninger på hvordan man skal håndtere disse

problemene. Dette medlem er klar over at det følger kostnader ved å innføre løsdrift, men skal Norge være i tet med å produsere unike produkter av god kvalitet, ha en god dyrevelferd og hevde seg i det utenlandske markedet er det etter dette medlems oppfatning at dess tidligere man får løsdrift dess bedre. Det må tas hensyn til praktiske løsninger i innfasingsprosessen.

Dette medlem vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å innføre løsdrift for alle melkekyr fra 1. januar 2024."

2.1.5 Skog

Komiteen vil streka under verdien av god skogpleie, nyplanting og uttak av hogstmogen skog i alle deler av landet, slik at ein i størst mogleg grad gjer nytte av den ressursen som skogen representerer.

Komiteen viser til at skogen er ein viktig del av landbruket som gjev moglegheit for nye inntekter i ei framtidsretta næring. Skogen har eit stort verdiskapingspotensiale med omsyn til mellom anna bygg og anlegg, men ikkje minst som ledd i våre nasjonale målsettingar om å få ned klimagassutslipp, både med satsing på fornybar energi og opptak av CO₂.

Komiteen meiner òg at dette er eit potensielt område for nordisk samarbeid innan forskning og utvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at skogbruket fortsatt har en viktig plass i norsk landbruk. Det må satses på økt verdiskaping innen skogbruket, bl.a. bruk av tre som byggemateriale i større bygninger. Disse medlemmer vil stimulere til utvikling av nye produkter og metoder innen tre- og skognæringen, og ønsker økt satsing på bioenergi både for å øke verdiskapingen i landbruket og bidra til å fremme miljømessige mål. Disse medlemmer viser i den forbindelse til "Treprogrammet", og mener det er viktig at dette programmet blir videreført.

2.1.6 Miljø

Komiteen viser til at fornuftig landbrukspolitikk og ei god og dynamisk næring er ein del av løysinga på dei miljø- og klimautfordringane vi står overfor. Landbruket har ei rekkje viktige funksjonar mellom anna i høve til å ta vare på biologisk mangfald, produsere mat på ein klimavennleg måte og oppretthalde det verdifulle kulturlandskapet.

Komiteen meiner likevel at også jordbruket, som andre sektorar i samfunnet, står overfor mange miljøutfordringar og har moglegheit til å bli enda dyktigare. Det gjeld ikkje minst utslepp av klimagas-

sar der jordbruket står for 9 pst. av dei totale utsleppa i Noreg av CO₂-ekvivalenter. I tillegg er jordbruket ei kjelde til forureining av ein del vassførekomstar.

Komiteen strekar også under verdien av dei regionale miljøprogramma, der evalueringa viser at dei har virka etter siktemålet. Komiteen viser til at kommunane har ei viktig rolle i miljøarbeidet, blant anna gjennom forvaltning av Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).

Komiteen meiner at forureining på grunn av jordbruket er eit stort problem i enkelte vassdrag. Det gjelder blant anna i Vestre Vansjø der det gjennom Morsaprojektet over jordbruksavtalen til saman vert sett av 25,5 mill. kroner frå ulike ordningar i år og neste år for å redusere forureiningsproblemet.

Komiteen strekar under verdien av det norske kulturlandskapet, ikkje minst i verdsarvområda Vegaøyene, Geiragerfjorden/Nærøyfjorden. For å ta vare på dette landskapet er det satt av 3 mill. kroner til ei eiga verdsarvsatsing.

Komiteen ynskjer seg meir kunnskap om samspillet på bruk av utmark, beiting og eit biologisk mangfald, og er tilfreds med at det er opprette eit forskingsprogram for å gje synlege resultat av dette ilag med MD og SLF. Mange av raudliste-artane finst i beitemark, og pleie av kulturlandskapet gjennom fornuftig bruk er derfor særskild viktig med omsyn til å ta vare på desse artane. Komiteen har merka seg at dette er eit prosjekt som skal gå over fleire år.

2.1.7 Økologisk

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, viser til målet i Soria Moria-erklæringa om at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket i 2015 skal være økologisk.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, viser til at etterspurnaden etter økologisk mat har òg vore raskt aukande. Omsetninga av økologisk mat i dagligvare- og faghandel er meir enn dobla frå 2006 til 2007, og med same utviklingstrend vil omsetninga i 2008 passere 1 mrd. kroner.

Dette fleirtalet viser også til at omleggingstakten til økologisk drift auka mykje i fjor, med ei netto auke på 111 einingar. I dag er økologisk produksjonsareal på nesten 5 pst., inkludert areal under omlegging. På tross av auka produksjon er det langt igjen til målet om 15 pst. økologisk produksjon vert nådd. I tillegg er ikkje veksten nok til å dekke etterspurnaden, noko som blant anna avgrensar moglegheitene for produktutvikling.

Dette fleirtalet strekar under at det er behov for auka økologisk matproduksjon, ikkje minst for å dekke den auka etterspurnaden og for å få større pro-

duktsortiment, og viser til at aukinga i satsinga på økologisk jordbruk til sammen utgjør 56 mill. kroner.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, meiner auka omlegging til økologisk drift er nødvendig i framtida, både for å dekke forventna auke i etterspurnaden etter økologisk mat og for å nå målet på 15 pst.

Fleirtalet er einig i at økologisk kornproduksjon vert prioritert spesielt i årets jordbruksavtale, blant anna ved auka prisnedskrivingsstilskot på 20 øre og at det vert sett av inntil 30 mill. kroner til ein kampanje for auka produksjon. Viktige tiltak er ordningar som medverkar til meir samarbeid om utveksling av husdyrgjødsel og ei auke av tilskotssatsen for grøngjødsling til 500 kroner pr. dekar.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, viser til at økologisk kjøt i dag utgjør berre 0,3 pst. av samla kjøttomsetning og strekar under behovet for å auke denne delen. Auka tilskot til økologisk husdyrproduksjon er det viktigaste tiltaket for å auke delen. Dette fleirtalet meiner òg at premieringsordninga for økologisk kjøt kan medverka til at ein større del av det økologiske kjøtet kjem fram til detaljhandelen og dermed gjer det mogeleg for fleire forbrukarar å velje økologisk kjøt.

Dette fleirtalet viser til at tilbodet på økologiske mjølkeprodukt er blitt mykje større, noko som truleg har ført til at omsetninga er meir enn dobla frå 2006 til 2007. Sjølv om produksjonen auka med 10 pst. i same periode er ikkje aukinga nok til å dekke etterspurnaden og behovet for mjølk til produktutvikling. Dette fleirtalet strekar difor under viktigheta av at kvoteramma for økologisk mjølkeproduksjon vert auka med 4 mill. liter òg for 2009.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti meiner det er viktig med fokus på økt produksjon av økologiske matvarer basert på at det er etterspørsel for det, men meiner at det har lite for seg å sette ambisiøse mål dersom de ikke følges opp.

Disse medlemmer registrerer at Fellesorganisasjonen for økologisk produksjon og forbruk (OIKOS) i høringen påpekte at "det er stort gap mellom økologisk forbruk og produksjon i Norge" og "skuffende resultat som gir lite hjelp for å øke omleggingen og sikre at dagens økoprodusenter fortsetter".

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre meiner at det er viktig med et fokus på økt produksjon av økologiske matvarer, men meiner at det har lite for seg å sette slike mål som avtalen fastsetter. Å fastsette mål gir i seg selv ingen økt produksjon eller økt forbruk av slike pro-

dukter. Undersøkelser viser at det er etterspørsel i markedet etter økologiske produkter, men at landbruket ikke har vært dyktige nok til å forsyne markedet med slike produkter og at kvaliteten heller ikke har vært god nok. Disse medlemmer mener at det må fokuseres mer på utvikling av verdikjedene og at næringsmiddelindustrien og dagligvarehandelen må involveres i dette arbeidet slik at eventuelle hindre hos disse kan fjernes.

Komiteens medlem fra Venstre mener et økt fokus på produksjon av økologiske matvarer er viktig og et godt tiltak for å gjøre landbruket mer miljøvennlig og for å bedre dyrevelferden. Det er gledelig at omsetningen av økologiske varer i dagligvare- og faghandel er mer enn fordoblet fra 2006 til 2007, og at man har hatt en netto økning med 111 økologiske driftsenheter i 2007. Dette medlem vil vise til at veksten i økologisk landbruk ikke er stor nok til å dekke etterspørselen av økologiske produkter.

Regjeringen har satt som mål at 15 pst. av matproduksjon og matforbruk skal være økologisk innen 2015. Dette medlem vil hevde at å fastsette mål gir i seg selv ingen økt produksjon eller økt forbruk av slike produkter. Det er etterspørsel i markedet etter økologiske produkter, men utfordringen ligger i å forsyne markedet med norske produkter til god nok kvalitet. Derfor meiner dette medlem at det er viktig å få produsenter og næringsdrivende i de mest produktive områdene til å legge om til økologisk produksjon. Dette medlem har som målsetting at minst 20 pst. av jordbruksarealet skal være drevet økologisk innen 2020.

2.1.8 Egg og fjørfe

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil vise til at produksjonen av egg og fjørfekjøtt i stor grad er automatisert, og at desse produksjonane er kjenneteikna av høge investerings- og kapitalkostnadar og høge driftskostnader knytt til kraftfôr. Det har derfor lita mening å vurdere slike produksjonar opp mot innsatsen av arbeidskraft isolert. Fleirtalet viser til at noverande konsesjonsgrenser vart auka monaleg frå 2003. Fleirtalet meiner at det er ønskjeleg å unngå ei tilsvarande konsentrering og industrialisering av desse produksjonane, som ein ser i andre land, og at det i norsk samanheng er viktig å sikre ein meir spreidd produksjon av distriktpolitiske grunnar. Dette kan òg vere viktig av miljø- og ressursgrunnar.

Fleirtalet har merka seg at departementet har gjort ei presisering knytt til gjennomføringa av kravet om at verpehøner skal vere i miljøvenlege bur. Presiseringa inneber at det no tydeleg blir klargjort når

verpehøner ikkje lenger kan settast inn i tradisjonelle bur og når dyr som alt er sett inn i tradisjonelle bur, ikkje lenger kan haldast på denne måten.

Fleirtalet kjenner til at om lag 40 pst. av verpehønene no er i nye og miljøvenlege bur. Fleirtalet finn å bemerke at ein diskusjon om endring av konsesjonsgrensene no, ville innebære at det aller meste av den vidare og nødvendige omstillinga ville stoppe opp i påvente av ei avklaring. Dei som alt har gjort store investeringar har òg teke dette løftet ut frå det som er kjende rammevilkår.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre er opptatt av forutsigbarhet for næringen. Disse medlemmer viser til at det skal innføres mer "frie" løsninger for høns i bur, og at dette for bøndene betyr nye investeringer. Myndighetene har lenge stått fast ved at produksjonen skal være lagt om innen 1. januar 2008, men signaliserer først nå at omleggingen skal være gjennomført 10. oktober 2012. Dette skaper en usikkerhet om myndighetenes vilje til hele omstillingsprosessen og vanskeliggjør arbeidet med å holde oppe nødvendig omstillingstempo i sektoren, noe disse medlemmer mener er uheldig.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener dagens konsesjonsgrensene for eggproducentene er for lave. Slik disse i dag er satt for egg og fjørfekjøtt utgjør det ifølge næringen ca. 1/2 årsverk. Disse medlemmer har problemer med å se hvorfor en bonde som ønsker å satse på egg, ikke engang skal kunne etablere en virksomhet som utgjør ett årsverk. Dette gjør det for lite attraktivt å satse på egg som næring. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å doble konsesjonsgrensene innen eggproduksjon."

2.1.9 Foredling og omsetjing

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, viser til at regelverket for utanlands bearbeiding vart endra i 2007 slik at det frå 2008 er innført kvoter for utanlands bearbeiding av kjøtt, kjøtvarer og meierivarer. Fleirtalet meiner endringa var viktig for å sikre at hovudtyngda av foredlinga av varene skjer i Noreg. Samstundes opnar kvotene for ei begrensa utanlands bearbeiding som eit fornuftig supplement for norsk industri. Fleirtalet meiner at endringa har fungert etter hensikta.

Fleirtalet viser til brev frå landbruks- og matministeren 12. juni 2008 og meiner at det ikkje bør opnast for omsetning av tildelte kvoter for utanlands bearbeiding. Kvotene bør forbeholdes bedrifter med

reelle planar om utanlands bearbeiding. Adgang til omsetning vil leggje til rette for utvikling av ein annanhands marknad for kvotene. Adgang til omsetning vil vidare innebære eit betydeleg meirarbeid for forvaltninga knytte til overføring av kvoter og pliktane som følgjar kvoten.

Fleirtalet meiner at regelverket for utanlands bearbeiding bør vidareførast i si nåverande form.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at Regjeringen i 2007 vedtok å endre forskriften om utenlands bearbeiding av norsk kjøtt ved å innføre et auksjonsprinsipp og innføre kvoter for de bedrifter som ønsker å utføre utenlands bearbeiding av norsk kjøtt. Disse medlemmer viser til at utenlandsk bearbeiding medfører avsetning av norske jordbruksprodukter, at utenlandsk bearbeiding styrker konkurransen og gir forbrukerne mer mangfold. Disse medlemmer mener at regelverket bør behandles av Stortinget med tanke på gradvis deregulering. Disse medlemmer var kritiske til at ordningen ble innført, og mener ordningen er til hinder for at nye og mindre aktører kan etablere seg i kjøttbransjen. Disse medlemmer registrerer at landbruks- og matministeren i svar 12. juni 2008 til Stortinget på spørsmål om hvorfor det ikke er tillatt med omsettelighet på kvoter for tollnedsettelse ved utenlands bearbeiding av kjøtt, uttaler at departementet ønsker å sikre at kvoteandelene forbeholdes bedrifter med reelle planer om utenlands bearbeiding, og for å sikre at det ikke utvikler seg et annenhåndsmarked for omsetning av kvoter. Disse medlemmer har svært vanskelig for å se at kvoter for tollnedsettelse ved utenlands bearbeiding av kjøtt skal kunne utvikle seg til et spekulasjonsobjekt, og mener det er betenkelig at svaret fra statsråden ikke reflekterer de negative konsekvenser ordningen har for mindre næringsmiddelaktører i markedet. Disse medlemmer mener ordningen har en innretning som er egnet til å hindre nyetablering.

Disse medlemmer viser til at ut ifra Regjeringens manglende interesse for avbyråkratisering og forenkling er det underlig at landbruks- og matministeren i sitt brev av 12. juni 2008 til Stortinget peker på administrativt merarbeid for forvaltningen akkurat i denne saken.

Disse medlemmer mener videre at rettighetene som selges på auksjon bør bli omsettelige, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlands bearbeiding av kjøtt- og meierivarer, blant annet slik at rettighetene som selges på auksjon blir omsettelige."

2.1.10 *Importvernet og internasjonale forhold*

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil understreke den betydninga resultatet av WTO-forhandlingane vil ha for utviklinga i norsk landbrukspolitikk framover. For Noreg må det vere eit siktemål at ei avtale skal gje rom for å føra ein nasjonal landbrukspolitikk som gjer det mogeleg å nå våre landbrukspolitiske mål og som bidrar til eit aktivt landbruk over heile landet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre understreker at det er åpenbart at en ny WTO-avtale vil medføre omstillinger for norsk landbruk. Likevel er disse medlemmer positive til WTO-forhandlingene, både fordi fordelene for norsk næringsliv samlet sett vil være store, men også fordi en ny avtale vil bidra til utjevning mellom fattige og rike land. Etter disse medlemmers syn er det viktig at frihandelens fortrinn som virkemiddel for å redusere fattigdom understrekes tydeligere fra Regjeringens side i disse forhandlingene.

Disse medlemmer ønsker en ny WTO-avtale velkommen, men er samtidig opptatt av at Norge i forhandlingene sikrer et godt utgangspunkt for videre jordbruksdrift.

Disse medlemmer mener at utfordringer som økt konkurranse fra utlandet gir, bør møtes med reformer som styrker effektiviteten og konkurransevnen til jordbruket.

Medlemene i komiteen frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at ein ny WTO-avtale vil gje ein viktig stimulans til utvikling i fattige land. Ein slik avtale kan også vera positivt for norsk næringsliv. Ein eventuell ny WTO-avtale må møtast med aktive tiltak frå norsk side for å sikra landbruket gode rammevilkår også etter at ein ny avtale er på plass.

Medlemen i komiteen frå Kristeleg Folkeparti meiner at dette mellom anna må innebæra auka budsjettløyver til landbruket i tida som kjem.

Komiteens medlem fra Venstre viser til egne merknader under pkt. 2.1.

2.1.11 *Andre politikkområde*

Komiteen er samd i at KSL Matmerk gjer eit stort arbeid for marknadsføring av norske matvarer og norske spesialitetar, og meiner dette gir eit godt grunnlag for ein meirpris til produsent i alle produk-

sjonsledd. Eit anna viktig arbeid er E-sporingsprogrammet med fagpilotar for å sikre forbrukarane trygg mat. Komiteen meiner dette arbeidet også kan gjerast i samarbeid med andre nordiske land, slik at me kan dele kunnskap som finst på området.

Komiteen vil understreke den viktige betydningen "Inn på tunet" har for alle de som er brukere av denne tjenesten, og at det utgjør en viktig del av inntektsgrunnlaget for 1 500 gårdsbruk. Komiteen ser derfor positivt på at "Inn på tunet" videreutvikles, og sikres god kvalitet.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, har også i årets opne høyring fått innspel på kor viktig velferdstiltak er, og er tilfreds med at det er satsa på dette i årets avtale. Det er viktig for rekruttering til næringa, men òg for å sørge for at bønder ynskjer å halde fram i næringa. Det same gjeld avløyssarordninga ved sjukdom.

Fleirtalet meiner det er viktig at når avlings-skadar oppstår, skal det vera midlar i eit fond som gir erstatning for skadane. Likevel er det gitt føringar for at private forsikringar må teiknast for å få full kompensasjon, noko fleirtalet støttar.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener det er viktig med gode kvalitetssystemer i landbruket. Dette er viktig for å sikre god og trygg mat, samt gode sporingssystemer. Det er viktig at Regjeringen intensiverer dette arbeidet, slik at norsk mat har et kvalitetssystem som er anerkjent internasjonalt. Dette er viktig når norsk mat blir utsatt for økt internasjonal konkurranse på hjemmemarkedet, men vil også bidra til etterspørsel etter norsk mat i internasjonale kvalitetsmiljøer.

Disse medlemmer mener det er viktig å få ned de høye avgiftene på mat i Norge og ber Regjeringen om å intensivere arbeidet med å redusere disse betraktelig. Det er ingen god grunn til at Norge skal ha avgifter på dette området som er vesentlig høyere enn i våre naboland. Disse medlemmer viser til sine merknader i innstillingen til St.prp. nr. 59 (2007-2008). Disse medlemmer får mange henvendelser fra bønder som hevder at KSL Matmerk og Mattilsynet har utviklet seg i byråkratisk retning og at antall skjema som de næringsdrivende må fylle ut er for stort. Det hevdes også at personer som gjennomfører tilsyn er byråkratisk tenkende i sin tilnærming til praktiske problemstillinger. Disse medlemmer mener derfor at Regjeringen bør gjennomføre et planmessig arbeid for å redusere byråkrati i landbruket og sikre at de som gjennomfører tilsyn har praktisk erfaring fra gårdsarbeid.

3. FORSLAG FRÅ MINDRETAL

Forslag frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen i neste jordbruksopp-gjør om at samdrifter også skal få leie kvoter opp til kvotetaket.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen sikre at det blir etablert en effektiv oppfølging av konkurransen i meierimarkedet i regi av Konkurransetilsynet og at Regjeringen gir en tilbakemelding på status for arbeidet i forbindelse med statsbudsjettet for 2009.

Forslag frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen oppheve avstandsbe-grensningene og begrensningene i antall deltakere i samdrifter.

Forslag frå Framstegspartiet og Høgre:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen konkretisere omfanget av landbruksbyråkratiet i en redegjørelse til Stortinget.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om jordbrukspolitikken innen våren 2009.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at boplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) fremme konkrete tiltak for avbyråkratisering av landbruket.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om å innføre en egen kontrollhemmel for meierisektoren i konkurranse-loven.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen gjennomføre en oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen. Sentrale elementer i en slik oppmyking må være økt maksimalkvote for enkeltbruk og samdrifter, en friere omsetning av melkekvote og oppheving av avstandsbe-grensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen om å doble konsej-sjonsgrensene innen eggproduksjon.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen om å fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlands bearbeiding av kjøtt- og meierivarer, blant annet slik at rettighetene som selges på auksjon blir omsettelige.

Forslag frå Framstegspartiet og Venstre:

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2008.

Forslag frå Framstegspartiet:

Forslag 16

Forslaget til jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til landbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) konkretisere det antall lover og forskrifter som aktørene i landbruket må forholde seg til og fremme en konkret plan for forenkling og reduksjon.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 konkreti-

sere hvilke skatter og avgifter som landbruket blir ilagt som næring.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag frå Høgre:

Forslag 22

Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om overføringer til jordbruksnæringen over statsbudsjettet etter forutgående konsultasjoner mellom de berørte næringsorganisasjoner og Regjeringen.

Forslag frå Venstre:

Forslag 24

Stortinget ber Regjeringen om å innføre løsdrift for alle melkekyr fra 1. januar 2024.

4. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen si tilråding fremmes av samtlige av medlemene i komiteen, unntatte medlemene frå Framstegspartiet og Høgre.

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2008 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 910 503 000 til kr 1 012 592 000	102 089 000
	70	Markedsregulering, kan overføres, reduseres med fra kr 165 600 000 til kr 159 571 000	6 029 000
	73	Pristilskott, overslagsbevilgning, reduseres med fra kr 2 197 600 000 til kr 2 154 600 000	43 000 000
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, reduseres med fra kr 6 955 469 000 til kr 6 922 130 000	33 339 000
	77	Utviklingstiltak, kan overføres, reduseres med fra kr 194 930 000 til kr 193 349 000	1 581 000
	78	Velferdsordninger, kan overføres, økes med fra kr 1 640 454 000 til kr 1 645 897 000	5 443 000
Inntekter			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	8 583 000
	85	Markedsordningen for korn, økes med fra kr 96 000 000 til kr 111 000 000	15 000 000

II

Stortinget samtykker i at 38,5 mill. kroner av bevilgningen på post 74 utbetales høsten 2008 som en ekstra utbetaling til foretak som fikk innvilget søknad om produksjonstilskudd etter søknadsomgangen i august 2008, med 800 kroner per foretak.

III

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2009.

Oslo, i næringskomiteen, den 16. juni 2008

Ola Borten Moe

leder

Sigrun Eng

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra næringskomiteen til Landbruks- og matdepartementet,
datert 11. juni 2008****St.prp.nr 69 (2007-2008) jordbruksoppgjøret**

Næringskomiteen har for tiden til behandling St.prp. nr. 69 (2007-2008) Om jordbruksoppgjøret 2008 – endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. I den forbindelse har komiteens medlemmer fra Høyre følgende spørsmål til statsråden:

1) Hvorfor er det ikke tillatt med omsettelighet på kvoter for tollnedsettelse ved utenlands bearbeiding av kjøtt, jfr. forskrift om tollnedsettelse for landbruksvarer som gjeninnføres etter bearbeiding i utlandet §4?

2) Hvorfor er grensen ved utleie av melkekvoter satt ved nettopp 400.000 liter, og hvorfor er ikke dette tillatt for samdrifter, jfr. St.prp. nr. 69 kapittel 11 om leie av kvoter?

3) Hvordan vil en fjerning av prisreguleringen på jordbrukseiendom virke i forhold til ordningene i jordbruksoppgjøret?

4) Hva er bakgrunnen for at Regjeringen ikke fjerner antallsbegrensninger, avstandsgrenser og andre unødvendige reguleringer for samdrifter?

5) Antall bruk har gått ned med 48,5% fra 1979 til 2008. Hvor mange gårdsbruk forventer Regjerin-

gen anslagsvis blir lagt ned i 2008, 2009 og 2010 dersom man legger Regjeringens jordbrukspolitikk til grunn?

6) Antall årsverk i jordbruket er gått ned med 59,1% fra 1979 til 2008. Hvor mange årsverk forventer Regjeringen anslagsvis utgår i 2008, 2009 og 2010 dersom man legger Regjeringens jordbrukspolitikk til grunn?

7) Regjeringen oppgir at gjennomsnittlig antall melkekyr per bruk var 18,5 i 2007 og 14 i 1999. Hva er prognosen for utviklingen i størrelsen på gjennomsnittsbruket på hhv 1, 5 og 10 års sikt?

8) Hvilken betydning vil en avvikling av tollvernet ha for jordbruket i Norge på kort sikt, gitt at andre tiltak ligger fast?

9) Hvilke effekter vil en avvikling av geografiske tiltak, dvs. kanaliseringspolitikken, ha for jordbruket i Norge?

10) Hvilken effekt vil en halvering av overføringsene ha for jordbruket, gitt at andre tiltak ligger fast?

11) Hva mener Regjeringen konsekvensene vil være av å fjerne kvotetaket både for samdrifter og enkeltbruk?

Vedlegg 2**Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen,
datert 12. juni 2008****Spm. fra Høyres medlemmer i Næringskomiteen til St prp nr 69 (2007-2008) om jordbruksoppgjøret**

Jeg viser til spørsmål fra Næringskomiteens medlemmer fra Høyre, til behandlingen av St.prp. nr. 69 (2007-2008) Om jordbruksoppgjøret 2008 – endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m., datert 11. juni 2008.

Spørsmål 1

Kjøtt, kjøttvarer og meierivarer er varegrupper av særlig viktighet for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Fra 2008 reguleres omfanget av den utenlandske bearbeidingen av disse varegruppene gjennom kvoter. Kvotene fordeles på auksjon for tre

år av gangen. Kvotene for perioden 2008 - 2010 ble fordelt ved auksjon i september 2007.

Etter forskriften for utenlands bearbeiding er det ikke tillatt å omsette kvoteandeler som er tildelt ved auksjon. Forbudet mot overdragelse av kvoteandel omfatter både vederlagsfri overføring av rettigheten til en kvoteandel, og salg av slik rettighet. Bakgrunnen for dette er at departementet ønsker å sikre at kvoteandelene forbeholdes bedrifter med reelle planer om utenlands bearbeiding, og for å sikre at det ikke utvikler seg et annenhåndsmarked for omsetning av kvoter. Omsetningsforbudet er begrunnet i behovet for en oversiktlig og mest mulig ryddig ordning. For forvaltningen innebærer omsetning av kvoter et betydelig merarbeid, bl.a. knyttet til overføring og oppfølging av formelle forpliktelser som følger av en kvotetildeling.

Spørsmål 2

Ordningen med leie av melkekvoter ble etablert for å øke fleksibiliteten for enkeltbruk i melkeproduksjonen og gi enkeltbruk mulighet til å utvide sin produksjon på en enkel måte, uten å måtte etablere samdrift. Dette ble gjort innenfor gjeldende kvotetak, som er 400.000 liter for enkeltbruk. Samdrifter har i flere år kunnet utvide driftsomfanget ved å knytte til seg flere deltagere opp til kvotetaket, som er 750.000 liter for samdrifter.

Spørsmål 3

En fjerning av prisreguleringen på jordbrukseiendommer antas å medføre et generelt høyere prisnivå ved omsetning av eiendommer. I jordbrukets totalregnskap, som benyttes som grunnlag for å beregne inntektsutviklingen i jordbruket, vil dette bety høyere rentekostnader og muligens høyere avskrivninger (kapitalkostnader) dersom merprisen også fordeles på avskrivbare driftsmidler. Virkningen i forhold til jordbruksoppgjøret vil altså være at grunnlagsmaterialet vil vise en svakere inntekstutvikling og et lavere inntektsnivå enn med prisregulering.

Spørsmål 4

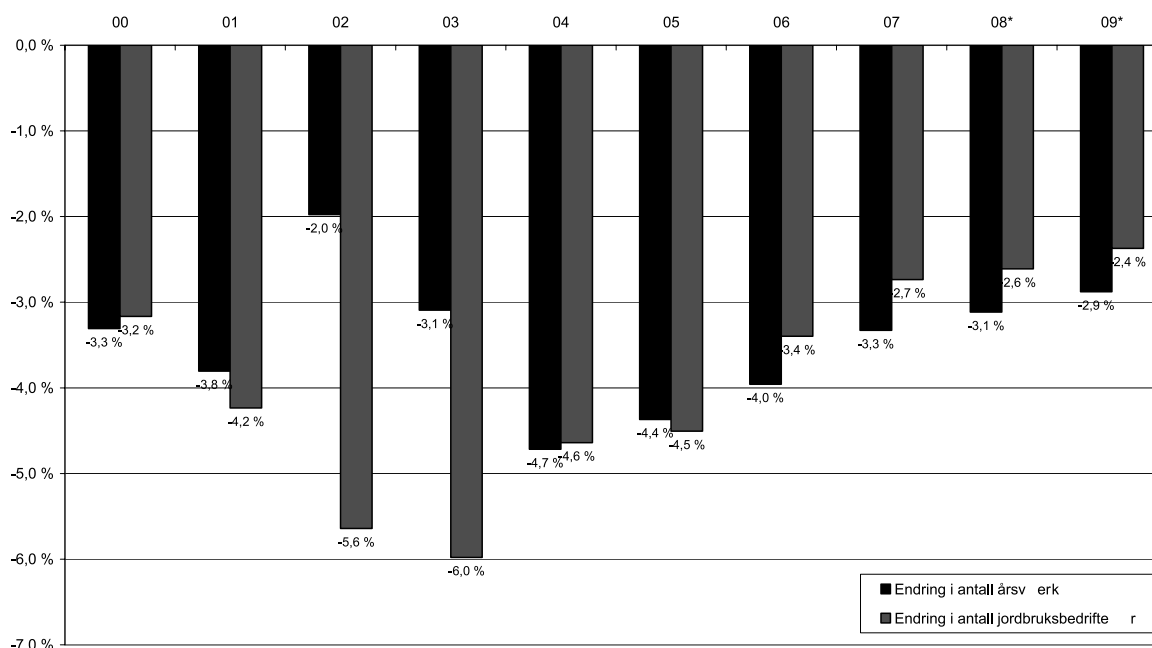
I 2004 ble aktivitetskravet for deltagere i samdrifter avvirket, samtidig som avstandsgrensen og antallsbegrensningen ble opprettholdt, i en jordbruksavtale Høyre var en del av. Hensikten var å videreføre en tilrettelegging for aktive samdrifter,

innenfor samme regelverk, etter at det eksplisitte kravet om aktivitet bortfalt, fordi det var vanskelig å kontrollere. For øvrig kan jeg ikke se hvilke andre reguleringer spørsmålet sikter til som "andre unødvendige reguleringer", med mindre det henvises til kvotetaket, jf. spørsmål 2 og 11.

Spørsmål 5 og spørsmål 6

Jeg velger å besvare disse to spørsmålene samlet, siden de er likeartede og det er relativt nær sammenheng mellom utviklingen i antall jordbruksbedrifter og antall årsverk. Jordbruket er en langsiktig næring, hvor strukturutviklingen endrer seg med en viss treghet over tid. Bl.a. teknologisk utvikling, produktivtetsframgang og alternativ verdi på arbeidskraft har stor betydning, i tillegg til den førte strukturpolitikk.

Den rød-grønne regjeringen har styrket strukturtiltakene over jordbruksavtalen til fordel for de minste enhetene vesentlig, etter at den foregående regjering hadde gjort det motsatte. Tallene fra Budsjett-nemnda for jordbruket viser at reduksjonen er avtagende, både for antall jordbruksbedrifter og antall årsverk, jf. figur 1. Avgangen er nå på et meget lavt nivå i et historisk perspektiv, og det må kunne legges til grunn at avgangen er mindre enn den ville ha vært med en mindre ambisiøs bruk av strukturvirkemidler. Figuren under viser utviklingen for tradisjonelt jordbruk, og omfatter dermed ikke tilleggsnæringer/nye næringer på gårdsbruk hvor aktiviteten er økende.

Figur 1. Endring i antall jordbruksbedrifter og antall årsverk i tradisjonelt jordbruk. Prognose for 2008 og 2009. Kilde: Budsjett-nemnda for jordbruket.

Spørsmål 7

Prognosen for antall kyr pr bruk for 2008 er på 19,2. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse (når samdrifter regnes som en besetning/bruk) har de siste årene økt med fra 1/2 til opp mot 1 ku pr år. Departementet har ingen andre prognoser for den videre utvikling enn en trendframskriving av disse tallene. Utviklingen vil særlig være avhengig av utviklingen i kjøp og salg, leie, etablering av samdrifter og samlet produksjonsvolum.

Spørsmål 8

Tollvernet for landbruksvarer er en integrert del av landbrukspolitikken. Det kan ikke ses isolert fra den generelle politikken på området. Grensevernet og systemet for markedsregulering skal til sammen gi avsetningsmuligheter for norsk produksjon i samsvar med avtalte målpriser. En eventuell avvikling av tollvernet for landbruksvarer ville derfor vært et brudd på statens forpliktelser i henhold til jordbruksavtalen.

Formålet med forvaltningen av tollvernet er klart uttrykt i forskrift 22. desember 2005 om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer:

"Formålet med denne forskriften er å legge til rette for import av landbruksprodukter som supplement til norsk produksjon ut fra hensynet til forbrukere og næringsmiddelindustri. Tollvernet for landbruksvarer skal administreres med sikte på å sikre avsetningsgrunnlaget for norsk produksjon blant annet i henhold til jordbruksavtalens prisbestemmelser og å hindre uønskede markedsforstyrrelser."

OECD gjør årlige beregninger av det som kalles "Agricultural Support Estimate/Total Transfers, der Producer Support Estimate (PSE) er et element. Under PSE-beregningene er igjen "Market price support" ett av elementene. Dette er en beregning av differansen mellom nasjonal pris og en basispris som er tilnærmet verdensmarkedspris på angjeldende produkt. Det vil si at dette er det teoretiske nivå de nasjonale prisene vil falle med dersom tollvernet fjernes. I OECD sine beregninger har denne støtten for Norge gradvis gått ned fra 10,2 mrd. kroner i 2003 til 5,2 mrd kroner i 2007. Hovedårsaken til denne reduksjonen er små økninger i norske målpriser og betydelig økning av verdensmarkedsprisene på matvarer. En oppheving av tollvernet må antas å ha en ganske umiddelbar effekt på prisnivået, og den kortsiktige effekten alt annet fast, vil derfor være en inntektsnedgang i samme størrelsesorden for råvareproduksjonen i Norge. For virkningen i kommende år, vil årets jordbruksoppgjør med økning av målprisene tilsvarende 1,5 mrd kroner og utviklingen i prisene på verdensmarkedet også ha betydning.

Spørsmål 9

De viktigste "geografiske tiltak" i landbrukspolitikken er distriktsdifferensiering av tilskudd og kvoteordningene for melk. Virkningen av å avvikle disse tiltakene vil måtte bli basert på en del antakelser. Et vesentlig element i disse tiltakene er imidlertid å kompensere for geografiske ulemper og merkostnader i produksjonen. Det er derfor neppe noen tvil om at en avvikling vil gjøre produksjonen i mange distrikter så lite lønnsom at produsentene vil velge å legge ned virksomheten. I mange av disse distriktene finnes det heller ikke noen alternativ bruk av arealene i forhold til grasproduksjon. Hovedeffekten vil derfor være redusert norsk matproduksjon, og gjengroing av jordbruksarealer i distriktene. Hvorvidt vi vil få økt produksjon i sentrale områder, vil være avhengig av lønnsomheten og tilgjengelige ressurser. Med etter-spørseoverskudd etter melkekvoter, er det ikke usannsynlig at enkelte foretak i sentrale områder vil øke sin melkeproduksjon eller starte med ny melkeproduksjon. Det vil igjen kunne bety en vridning av arealbruken i sentrale områder fra korn til gras.

Spørsmål 10

En halvering av overføringene til jordbruket vil først og fremst bety en dramatisk reduksjon i jordbrukets inntekter, og innebære at produksjonen blir ulønnsom på svært mange av dagens landbruksforetak. Dersom det med halvering av overføringene menes budsjettstøtten, betyr det en reduksjon i overføringene på i størrelsesorden 6 mrd. kroner. Jordbrukets totalregnskap viser for 2008 et vederlag til arbeid og egenkapital på 9,8 mrd. kroner. Det betyr da en inntektsreduksjon på mer enn 60 pst., eller mer enn 100.000 kroner per årsverk. Det er neppe noen tvil om at effekten av en slik reduksjon vil være at svært mange foretak ikke vil kunne betjene sin gjeld, eller velger å slutte med landbruksproduksjon og gå over i annen sysselsetting. Å si noe mer detaljert om hva slags tilpasninger dette vil innebære for næringen, vil til en viss grad være avhengig av innretningen på kuttene, men det vil uansett bety en rask og dramatisk nedbygging av det norske jordbruket.

Spørsmål 11

Konsekvensene av å fjerne kvotetakene vil selvsagt være at et sentralt strukturpolitisk virkemiddel ble avvirket, og i den aller viktigste sektoren i jordbruket og spesielt i grasområdene/distriktene. Fordi det er relativt betydelige skalafordeler i produksjonen, må det antas at det ville bli bygget store, industrilignende driftsbygningen, som ville være i konflikt med det sentrale landbrukspolitiske målet om et aktivt jordbruk med variert bruksstruktur over hele landet.

Vedlegg 3

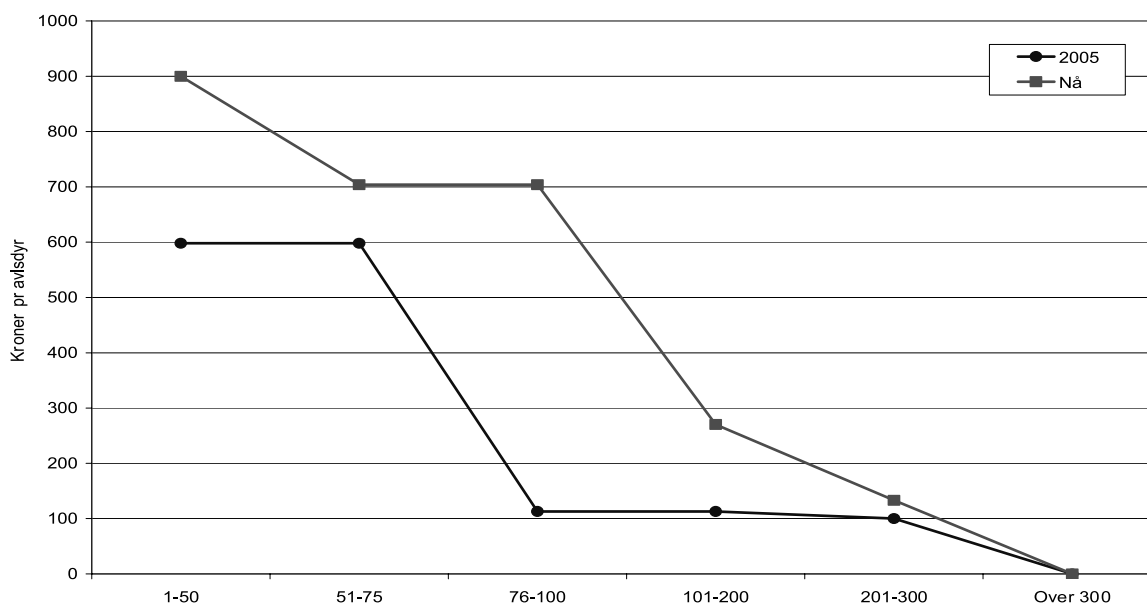
Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. juni 2008

Ytterlige spm fra Høyres medlemmer i Næringskomiteen til St prp nr 69 (2007-2008) om jordbruksoppgjøret

Mener Regjeringen at årets oppgjør styrker strukturprofilen, og i så fall hvordan virker bruken av de ulike tiltakene i oppgjøret inn på dette?

Både i årets avtale, og i mine to foregående avtaler, er det lagt stor vekt på å styrke strukturprofilen i tilskuddsordningene. I årets avtale er den økte budsjetttrammen i all hovedsak brukt til å øke tilskuddsat-

sene for de minste brukene/de første enhetene på alle foretak. For eksempel reduseres bunnfradraget, tilskuddene økes for de første dyrene pr bruk, driftstilskuddene økes osv. I tillegg er det omfordelt betydelige midler på kap. 1150 for å bidra til relativt lik inntektsøkning ved produksjon i ulik skala. Som en illustrasjon viser figur 1 styrkingen av strukturprofilen i husdyrtilskuddet til saueholdet etter gjeldende avtale, sammenlignet med avtalen som gjaldt da den rød-grønne regjeringen tok over.

Figur 1. Marginal tilskuddssats pr avlsdyr i saueholdet ved økende bruksstørrelse.

Virkingen av å øke tilskuddssatsene for de minste, er at inntektene fra tilskudd vokser avtagende med økende bruksstørrelse, slik totale produksjonskostnader pr produsert enhet gjør. Jeg antar at bakgrunnen for uttalelsene til Norsk Bonde- og Småbrukarlag under høringen var at en stor del av rammen i avtalen er finansiert med økte målpriser. Det vil gi økte prisinntekter, og inntektsøkningen som følger av det vil være proporsjonal med produksjonsvolumet. Strukturprofilen skal kompensere for skalaulempen på kostnadssiden. Skalaulempene er i særlig grad knyttet til de faste kostnadene/kapitalkostnadene og arbeidsforbruket. Det er bakgrunnen for at budsjettstøtten i årets avtale er økt for de minste brukene.

Ang. anslagene på isolert effekt av oppgjøret på forbrukerprisene

Beregningene i proposisjonen tar utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås seneste forbruksundersøkelse for husholdningenes utgifter per år etter vare- og tjenestegruppe. Samme undersøkelse danner basis for vekt tall i konsumprisindeksen. Utgiftsandelen for matvarer er 10,2 % og til sammen er forbrukernes utgifter om lag 75 milliarder kroner inkl. merverdiavgift. Den isolerte effekten av jordbruksoppgjøret for matvareprisene samlet er målprisøkningene i oppgjøret sett i forhold til husholdningenes samlede utgifter til mat, og der merverdiavgift er tatt med i begge tilfeller. Beregningene for en familie med to voksne og to barn er gjennomført på tilsvarende måte.

Målprisøkningene i jordbruksoppkjøret gjelder for en definert vare og for et definert punkt i verdikjeden. Samlet omsetningsverdi for alle målprisvarer, målt ved målprispunktet og før prisøkningene i oppkjøret, er om lag 17,5 milliarder kroner (uten merverdiavgift). Differansen i forhold til forbrukernes utgifter i sluttmarkedet består av foredlings- og varekostnader og fortjeneste i matvareindustrien, kostnader og fortjeneste i omsetning og dagligvarehandel, samt en betydelig import av mange matvarer og også fisk og fiskevarer.

Slik det framgår foran, er beregningene i proposisjonen basert på at prisøkningene i jordbruksopp-

kjøret blir ført videre i industri- og handelsledd og ut i sluttmarkedet. Det er ikke tatt hensyn til evt. overveltningseffekter vertikalt i verdikjeden, eller horisontalt. Regjeringen ser liten grunn til, og har ikke forutsatt, at industri- og handelsledd skal øke sin fortjeneste ut over prisøkningene i avtalen.

Dersom matvarene samlet skulle øke opp mot 10 %, slik komiteen viser til at NHO Mat og drikke har antydnet, ville det utgjøre om lag 7,5 milliarder kroner i økte forbruksutgifter - eller fire-fem ganger prisøkningene i jordbruksoppkjøret.

Vedlegg 4

Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. juni 2008

St.prp. nr. 69 (2007-2008) Jordbruksoppkjøret

Viser til brev av 12.6.2008 fra Høyres medlemmer i næringskomiteen i forbindelse med behandling av St.prp. nr. 69 (2007-2008).

Høyres medlemmer stiller spørsmål om jeg kan framskaffe en komplett oppstilling over ansatte i landbruksbyråkratiet, herunder de institusjoner LMD har ansvaret for med fylkesmannens landbruksavdeling, kommunenes landbruksadministrasjon, deler av Innovasjon Norge og det administrative apparat for LMDs ansvarsområde, samt de årlige kostnader knyttet til dette landbruksbyråkratiet.

Jeg viser til dokument nr 8:43 (2007-2008) om tiltak for å redusere landbruksbyråkratiet, Stortingets behandling av saken, jf. Innst. S. nr. 183 (2007-2008) og min redegjørelse for Stortinget, hvor jeg har redegjort for disse spørsmålene.

Nedenfor følger en oversikt over kostnader og antall årsverk knyttet til kommunenes landbruksforvaltning, fylkesmannens landbruksavdeling, Innovasjon Norge, Statens landbruksforvaltning og Landbruks- og matdepartementet.

Kommunenes landbruksforvaltning:

Jeg har ikke sikre tall knyttet til antall årsverk i kommunene, men en rundspørring blant fylkesmennene gir et anslag på 870 årsverk. Dette er en reduksjon på om lag 30% i forhold til antall årsverk i 1994. Kommunene rapporterer ikke på ressursbruken knyttet til landbruk i dag, men vil fra 2008 rapportere på dette gjennom KOSTRA.

Fylkesmannens landbruksavdeling:

Det var i 2007 sysselsatt 365 årsverk i fylkesmannens landbruksavdeling. Dette er en reduksjon på om lag 30% siden 2000.

Innovasjon Norge:

Innovasjon Norge styres etter mål- og resultatstyring. Det rapporteres derfor ikke på antall årsverk knyttet til landbruks- og matområdet pr. i dag.

Statens Landbruksforvaltning:

Det var i 2007 sysselsatt 189 årsverk i Statens Landbruksforvaltning. Saldert budsjett for 2007 var om lag 31,3 mill kr, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Landbruks- og matdepartementet:

Det var i 2007 sysselsatt 154 årsverk i Landbruks- og matdepartementet. Saldert budsjett var 123,26 mill kr, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008).

Kommunenes landbruksforvaltning, fylkesmannens landbruksavdeling og Innovasjon Norge er ikke underlagt Landbruks- og matdepartementet, men utfører oppgaver på vegne av departementet. Kommunene finansieres gjennom kommunenes inntektsystem, fylkesmannens landbruksavdeling finansieres over Fornyings- og administrasjonsdepartementets kap. 1510 *Fylkesmannsembetene* og Innovasjon Norge finansieres Nærings- og handelsdepartementets kap. 2412 *Innovasjon Norge*.

Jeg viser for øvrig til St.prp. nr. 1 (2007-2008) som redegjør for de institusjoner Landbruks- og matdepartementet har ansvar for.

Jeg vil til slutt minne om at jeg vil i forbindelse med utarbeidelse av den årlige budsjettproposisjonen vil videreføre arbeidet med å utvikle en mer ressurs-

effektiv forvaltning, samt definere og utvikle indikatorer for å se arbeidsoppgaver og ressursutnyttelse i sammenheng.

Vedlegg 5

Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 13. juni 2008

St. prp. nr. 69 (2007-2008) jordbruksoppjøret - Spørsmål vedr. Konkurransetilsynets oppfølging av melkesektoren

Jeg viser til brev av 12.06.08 fra Næringskomiteen v/leder Ola Borten Moe vedr. Konkurransetilsynets oppfølging av melkesektoren.

I lov 5. mars 2004 nr. 12 konkurranse-loven er det i § 3 gitt bestemmelser vedr. generelle unntak fra loven. Når det gjelder landbrukssektoren er det her fastsatt følgende:

"Kongen i statsråd skal ved forskrift fastsette de unntak fra §§ 10 og 11 som er nødvendige for å gjennomføre landbruks- og fiskeripolitikken."

I konkurranse-loven regulerer § 10 samarbeid mellom foretak og § 11 regulerer foretaks utnyttelse av dominerende stilling i markedet. Unntakene er nødvendige for å kunne gjennomføre Stortingets vedtak i landbrukspolitikken, som f.eks. muligheten til å gjennomføre målpris- og markedsreguleringsbestemmelsene for landbruket.

Med hjemmel i loven ble det fastsatt forskrift 23. april 2004 nr. 651 om unntak for samarbeid mv. innen landbruk og fiske. I § 2 i forskriften heter det:

"Konkurranseloven § 10 og § 11 kommer ikke til anvendelse på avtaler, beslutninger, samordnet opp-treden mellom, eller ensidige handlinger foretatt av, primærprodusenter eller deres organisasjoner som er i samsvar med:

a) lov eller forskrift som regulerer produksjon eller omsetning av landbruks- og fiskeriprodukter, eller

b) avtale mellom staten og næringsorganisasjoner som regulerer produksjon eller omsetning av landbruks- og fiskeriprodukter.

Produksjon og omsetning skal i denne sammenheng også omfatte forskning og utvikling, foredling, distribusjon, markedsføring og andre tiltak for å bringe produktet frem til markedet."

Forskriften gir unntak fra konkurranse-lovens bestemmelser for reguleringer/tiltak innen landbrukssektoren, når disse er fastsatt i lov, forskrift eller næringsavtale (som Jordbruksavtalen).

Unntaket fra konkurranse-loven bygger på unntaket i den foregående konkurranse-lov fra 1993. I den nye konkurranse-loven fra 2004 tydeliggjøres bl.a. hvilken kompetanse som tillegges hhv. konkurranse- og landbruksmyndighet, jf. bestemmelsene i forskriften av 23. april 2004.

Markedsordningen for melk omfatter bl.a. regler om markedsregulators mottaks- og forsyningsplikt, regulering av Tine Råvare og prisutjevningsordningen. Mottaksplikten innebærer at markedsregulator (Tine BA) har mottaksplikt for melk fra landets melkeprodusenter og i en viss utstrekning også plikt til å motta melk og meieriprodukter fra annen industri.

Forsyningsplikten innebærer at markedsregulator må levere melk til annen industri. For produksjon av faste produkter er forsyningsplikten uavkortet. For produksjon av konsummelk må annen industri i noen utstrekning også ha leveranser fra egne melkeprodusenter. Landbruksmyndighetene ved Statens landbruksforvaltning, kontrollerer at Tine Råvare selger melk til en og samme pris til alle aktører, både til andre aktører og Tines egen industri.

Fra 1.7.08 ble det gjort betydelige endringer i prisutjevningsordningen for melk for å legge ytterligere til rette for konkurranse i markedet for meierivarer. Endringene innebar bl.a. at på områder av foredling av meierivarer der Tine er dominerende aktør, får uavhengig industri fastsatt en lavere avgift eller et høyere tilskudd enn Tine. Dette innebærer at Tine, som dominerende aktør, er stilt overfor en strengere økonomisk akkord enn annen industri. Dette er i seg selv både et unikt, sterkt og virksomt konkurransepolitisk tiltak innenfor rammene av landbrukspolitikken. For en nærmere omtale viser jeg for øvrig til St. prp. nr. 77 (2006–2007), kap. 9.

Det er med tilfredshet at jeg mener å kunne konstatere at de omtalte endringene i høy grad har virket etter hensikten. Etter en lang periode med omfattende strid om utformingen av rammevilkårene for meieri-

vareindustrien i Norge, ser det nå ut som om rammevilkårene er slik at industrien kan konsentrere seg om hovedoppgaven som er å produsere et mangfold av meierivarer på en effektiv måte innenfor avklarte næringspolitiske rammer.

Ut over den regulering og de bestemmelser som ivaretas av landbruksmyndighetene er det konkurran-

semyndighetene sitt ansvar å foreslå og fastsette lover og regler, samt kontrollere at foredlingen av meierivarer skjer i henhold til konkurranseregelverket, slik de har for markedene for andre sektorer både innenfor landbruket og ellers.

Vedlegg 6

Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 13. juni 2008

St.prp. nr 69 (2007-2008) Jordbruksoppgjøret 13.06.08

Jeg viser til Deres brev av 13. juni 2008.

Avstandsgrensen opprettholdes av flere hensyn. Uten en avstandsgrense vil man kunne få en sentralisering av produksjonen innad i fylke/kommune. Dette vilkåret er derfor viktig for å opprettholde en spredt produksjon. Videre bidrar bestemmelsen til et mer miljøpositivt landbruk ved å redusere transportbehovet, for eksempel av gjødsel og fôr. Også dyrevelferdsmessig vil det være viktig å unngå for lang transport av dyrene.

Når det gjelder antallsbegrensningen, vil jeg vise til at dersom det blir mange medlemmer i en samdrift, reduseres grunnlaget for at alle er reelle aktive deltakere i foretaket. Etter at det formelle aktivitetskravet for deltakere i samdrifter ble fjernet, er begrensningen i antall deltakere viktig for å bidra til at de fleste foretakene faktisk er "samdrifter".

I mitt brev av 12. juni 2007 er det gjort forholdsvis grundig rede for forutsetninger, datamateriale og metode når gjelder estimatene for den isolerte effekten av jordbruksoppgjøret på forbrukerprisene.

Beregningene i proposisjonen er bl.a. basert på at alle prisøkninger i jordbruksoppgjøret blir ført videre i industri- og handelsledd og blir belastet sluttmarkedet inkl. effekten av merverdiavgift. Regjeringen har ikke forutsatt at industri- og handelsledd skal eller vil øke sin fortjeneste ut over effekten av prisøkningene av selve oppgjøret.

Når det gjelder prisforhandlinger i etterkant av jordbruksoppgjøret, er det så langt departementet kjenner til, i stor grad slik disse forhandlingene også faktisk foregår.

Når det gjelder handelens avanser og avansepolitikk, er dette noe som avhenger av konkurransesituasjonen og av kjedenes egne vurderinger.

Jeg viser for øvrig til at Finansdepartementet bl.a. er representert i Statens forhandlingsutvalg for jordbruksoppgjøret.

